

BEVEZETÉS A RÉSZECSEKEFIZIKÁBA 3.

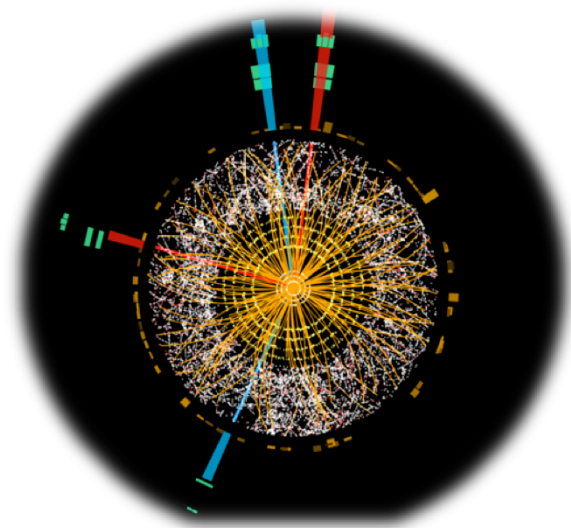
Pásztor Gabriella

University of Geneva & MTA Wigner FK

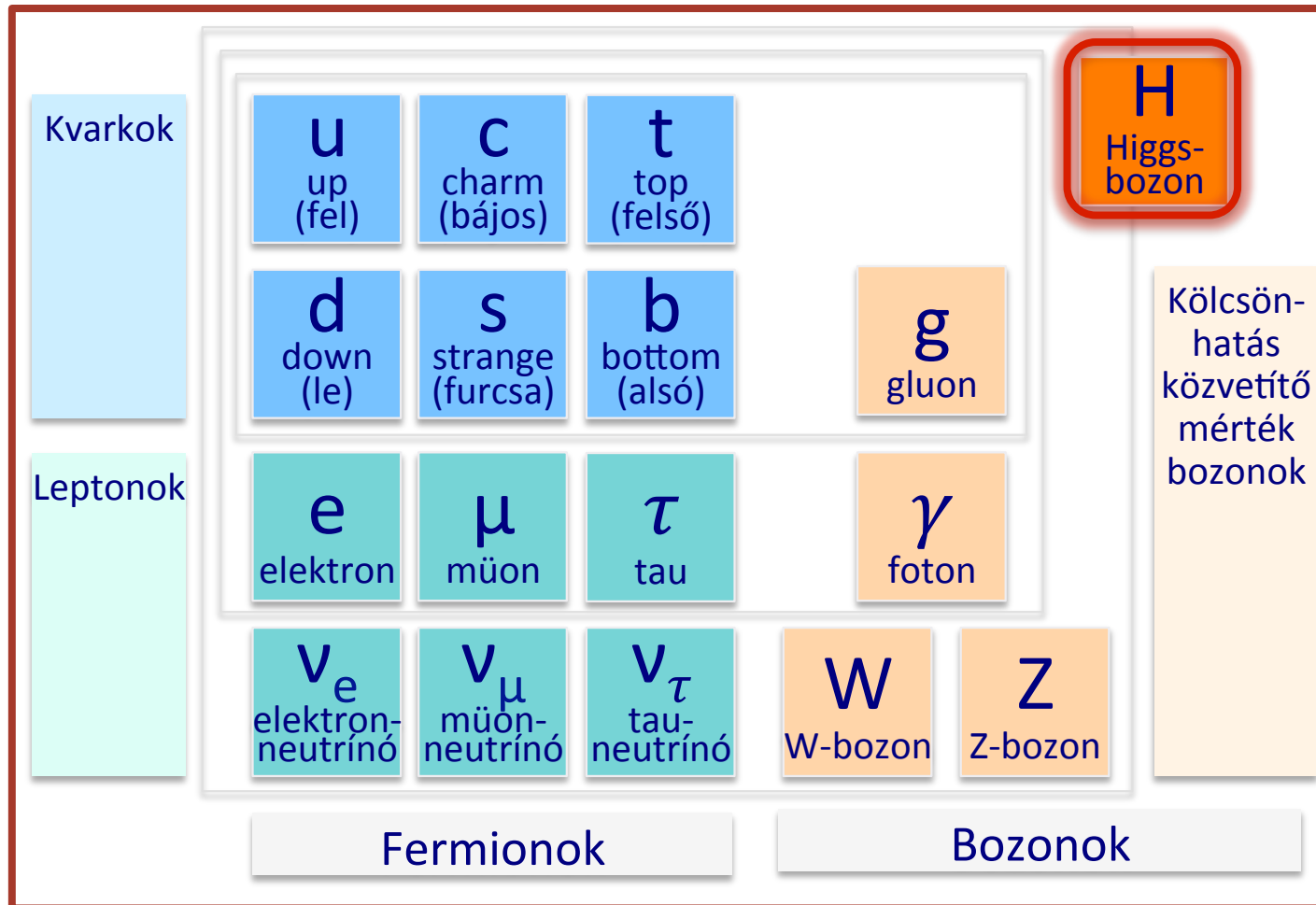
Gabriella.Pasztor@cern.ch

CERN Hungarian Teachers Programme

2013. augusztus 12-15.

A STANDARD MODELL ✓

Jóslatai sorra bebizonyosodtak, immár teljes.
Nagyszerűen egyezik a kísérleti adatokkal...

NYITOTT KÉRDÉSEK A STANDARD MODELLBEN ... AMIKRŐL MÁR BESZÉLTÜNK

- Neutrínók tömege
- Anyag – antianyag aszimmetria, CP sértés forrása, mértéke
- Miért van három fermion család?
- Fermion tömegek széles skálája
- Gravitációs kölcsönhatás gyengesége a többi alapvető kölcsönhatáshoz képest
- Gravitáció kvantumelmélete (graviton?)
- Sötét anyag, sötét energia (kozmológiai megfigyelések!)
- ... és még néhány más, amiről eddig nem esett szó

A SM nem lehet az utolsó szó a részecskefizikában

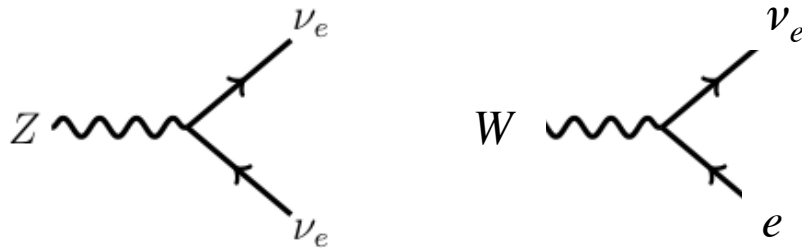
Milyen még alapvetőbb elmélet állhat a SM mögött?

3. RÉSZ

Neutrínók

Neutrínó emlékeztető:

- Elektromosan semleges lepton
- Csak a gyenge kölcsönhatásban vesz részt

- Könnyű
- 3 fajtát ismerünk: elektron-, muon- és tau-neutrínók

KIRALITÁS

- Kiralitás vagy kezesség, arra jellemző, hogyan viselkedik egy részecske tértükrözésre
  - A részecskék egy belső tulajdonsága
  - 0-tömegű részecskékre, kiralitás = helicitás
- Jobb-kezes, $h=1$ Bal-kezes, $h=-1$

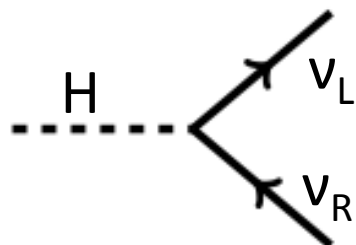
$$h = \mathbf{S} \cdot \hat{\mathbf{p}}$$

- Elemi részecskék, lehetnek jobb- vagy bal-kezesek (pl. e_L , e_R)
- A megfigyelhető “fizikai” részecskék, a jobb- és bal-kezes állapotok keveréke (pl. e)

NEUTRÍNÓK A STANDARD MODELLBEN

- Gyenge kölcsönhatás paritás sértő
- Ennek leírására a SM-be csak balkezes neutrínókat vezettek be
- A fermionok tömegüket a Higgs bozonnal való kölcsönhatásból kapják

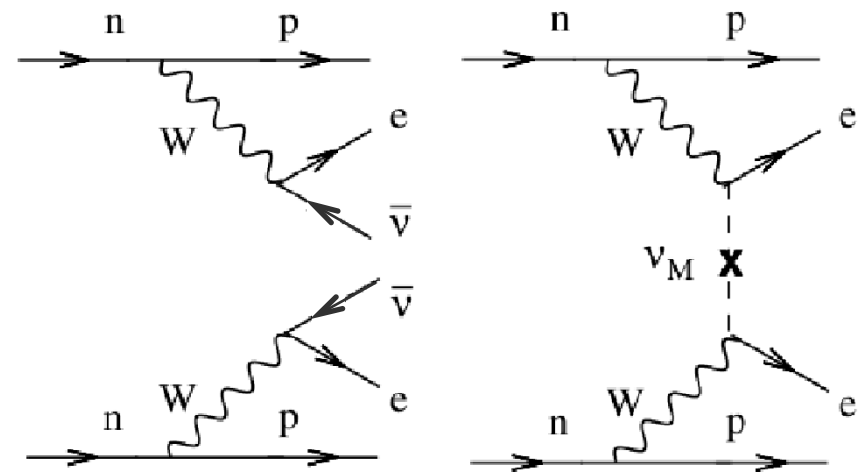

- A neutrínók tömegét tehát pontosan 0-nak feltételezték
- Régóta sejtették és 2001-ben kísérletileg bizonyították: a neutrínók tömege kicsi, de nem nulla
- A SM-t módosítani kell
- Beköszöntött a “neutrínó korszak”

Fermion	Erős	EM	Gyenge
Balkezes kvark	✓	✓	✓
Jobbkezes kvark	✓	✓	
Balkezes töltött lepton		✓	✓
Jobbkezes töltött lepton		✓	
Balkezes neutrínó			✓
Jobbkezes neutrínó?			

A NEUTRÍNÓK TERMÉSZETE: DIRAC VAGY MAJORANA?

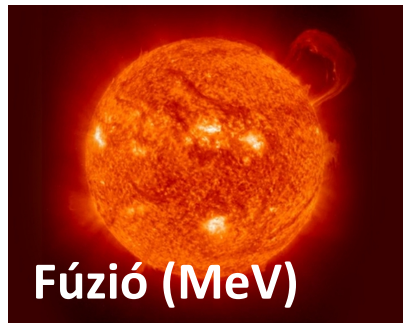
- Egy töltött részecske és anti-részecske társa mindig különböző, hiszen töltésük különböző, pl. elektron és pozitron
- A semleges részecskéknél mindkét eset előfordulhat:
  - γ , Z , π^0 és anti-részecske társuk megegyeznek
  - K^0 , n különböznek anti-részecske társuktól
- Nem ismerünk még olyan fermion, amely megegyezik az anti-részecskéjével (majorana fermion)
- Mi a helyzet a neutrínókkal?
  - Ha $\nu = \text{anti-}\nu$, majorana részecske
  - Ha $\nu \neq \text{anti-}\nu$, dirac részecske
- Kísérletileg eldönthető:
ha ν majorana, neutrínó nélküli dupla β -bomlás lehetséges (ugyanazt a részecskét kibocsájthatja és elnyelheti a neutron)
- A válasz utat mutatna a SM kibővítésének módjára

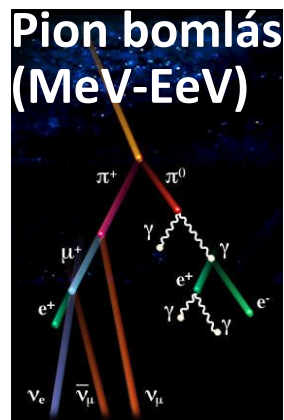
Gerda kísérlet
(Gran Sasso, I),
2013, július:
 $76\text{Ge } t_{1/2} > 2.1 \cdot 10^{25} \text{ év}$

NEUTRINÓ KELETKEZÉS

A természetben keletkeznek
a Napban,

a légkörben,

szupernovákban,

élőlényekben, ...

Előállíthatjuk őket
atomreaktorban,

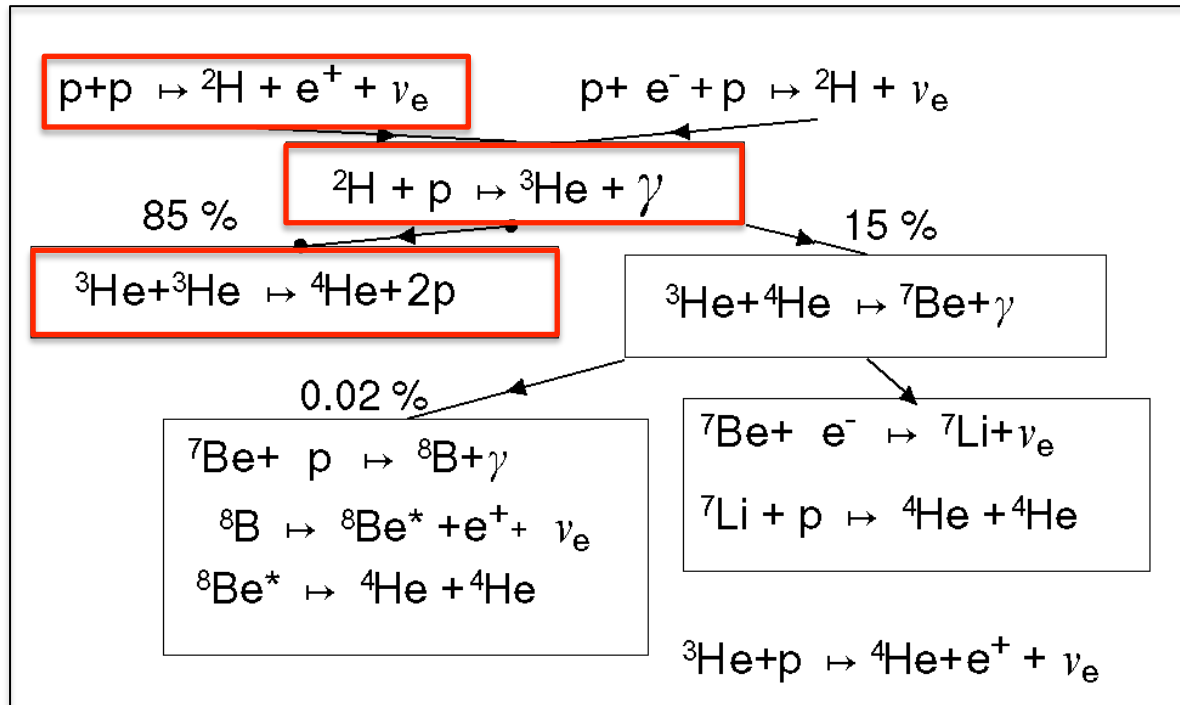
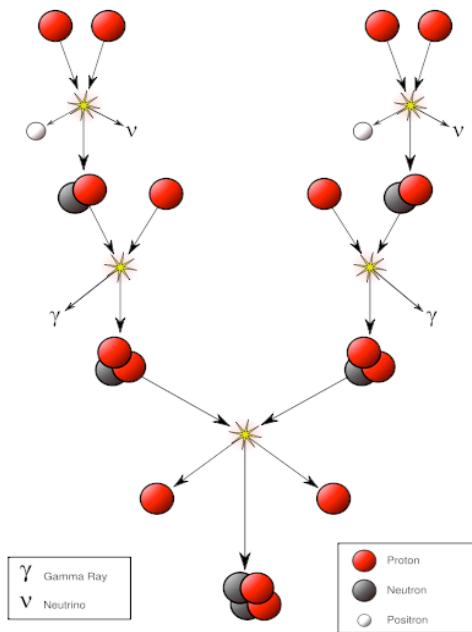
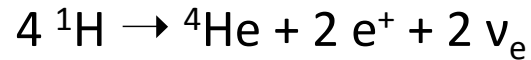
részecskegyorsítókkal

A NAP NEUTRÍNÓI

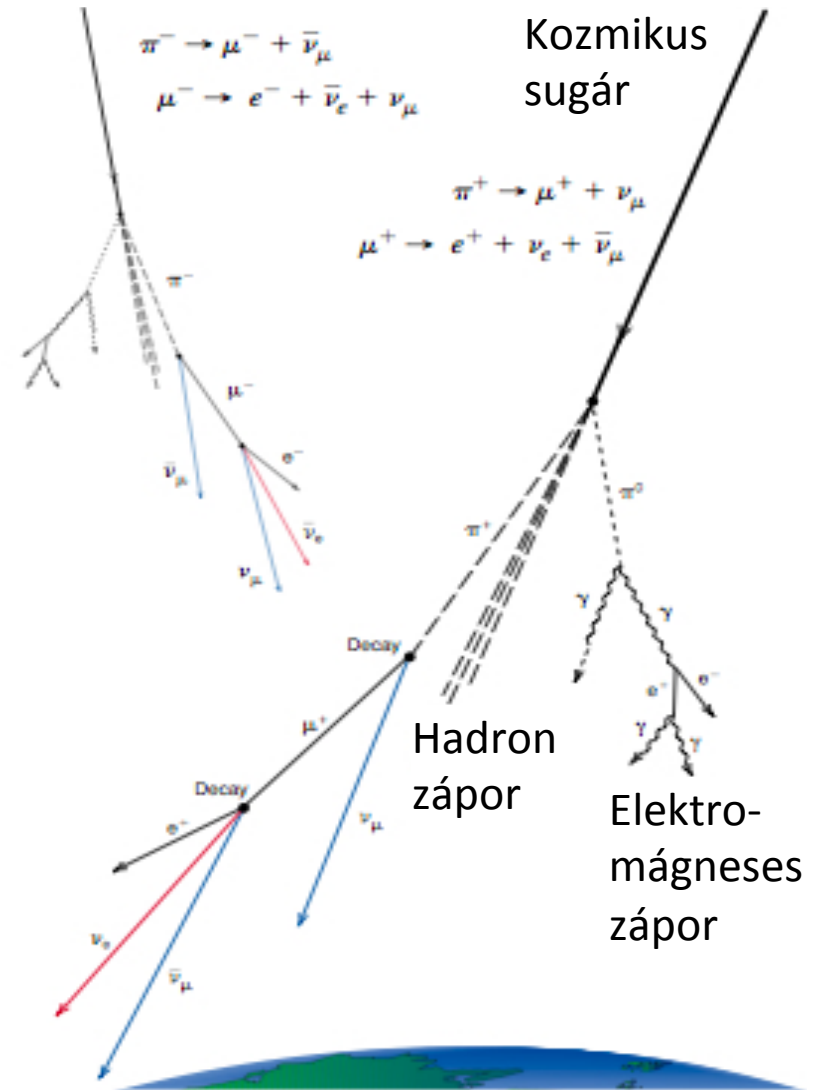
Magfúzió:

- Elektron neutrínók 10^8 km távolságról
- Nagy tömegű detektorokkal vizsgálják (10-10 000 t)
- Első eredmény 1968-ban a Homestake detektorral ($\nu_e + \text{}^{37}\text{Cl} \rightarrow \text{e}^- + \text{}^{37}\text{Ar}$, a radióktív Ar méréséből)
- Észlelt eseményszám $\approx$ Napmodellből számolt érték 1/3-a
- Homestake 1998: $2.56 \pm 0.16 \pm 0.16$ SNU [Solar Neutrino Unit = 10^{-36} esemény / (atom s)]
- Elmélet: 6.36 – 9.3 SNU

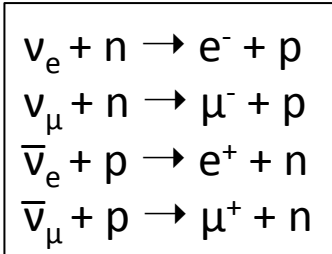
LÉGKÖRI NEUTRÍNÓK

- Kozmikus sugarak (szupernovák, ősrobbanás,...) ütköznek a légkör részecskéivel
- Másodlagos részecskék bomlásai:
 $\pi^\pm \rightarrow \mu^\pm \nu_\mu \rightarrow (e^\pm \nu_e \nu_\mu) \nu_\mu$
- 30 km-ről ν_e és $2\nu_\mu$, anti-neutrínók is
- Mért $N(\nu_\mu)/N(\nu_e) \ll 2$

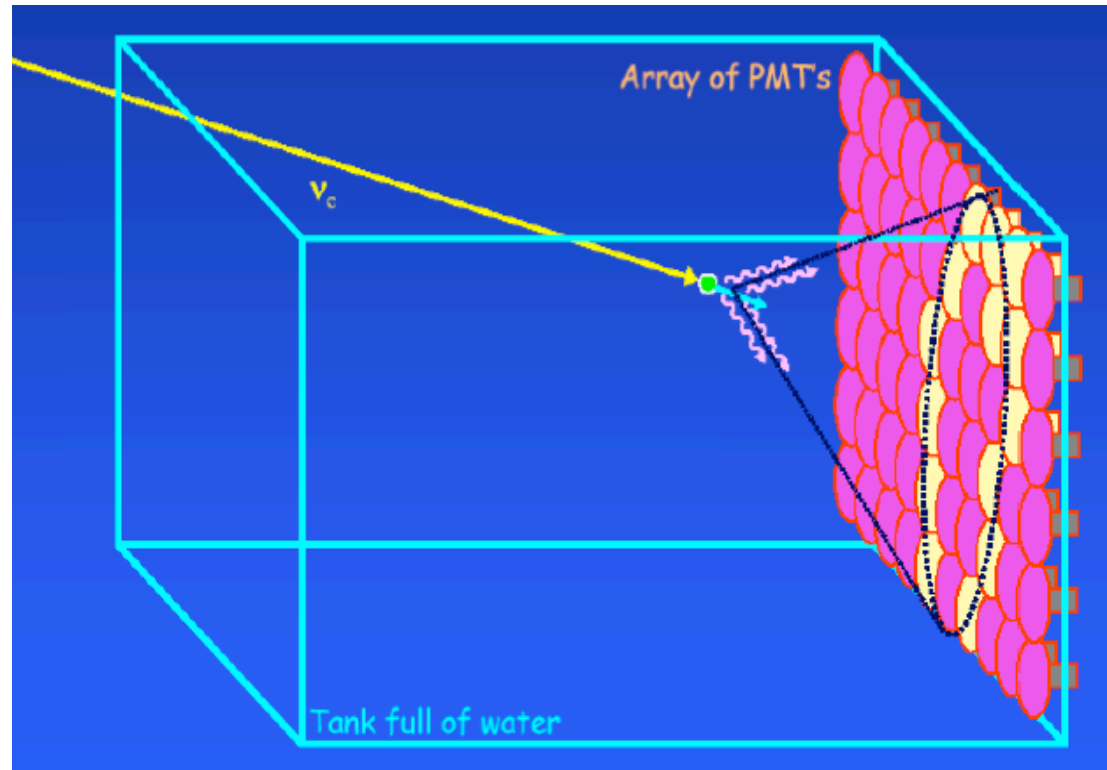
NEUTRÍNÓ KÍSÉRLETEK BÁNYÁBAN, TENGERFENÉKEN, JÉGBEN REAKTOR KÖZELÉBEN VAGY GYORSÍTÓVAL MEGCÉLOZVA

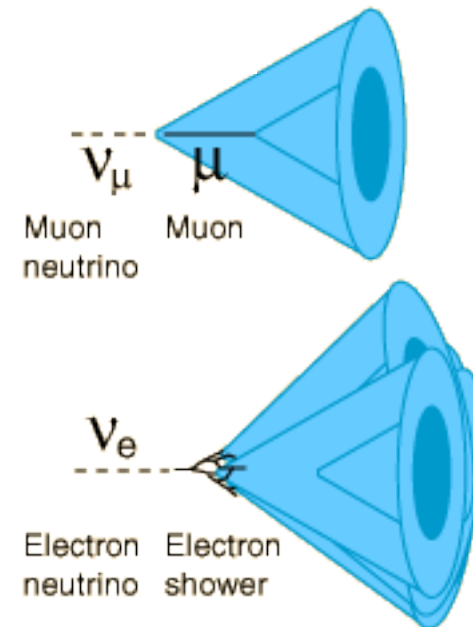

NEUTRÍNÓ ÉSZLELÉS VÍZBEN

Gyengén kölcsönható → Anyagon általában zavartalanul áthalad
 → Óriási tömegű detektorokra van szükség, hogy észlelhessük

Elektron-neutrínók
 és muon-neutrínók
 megkülönböztetése

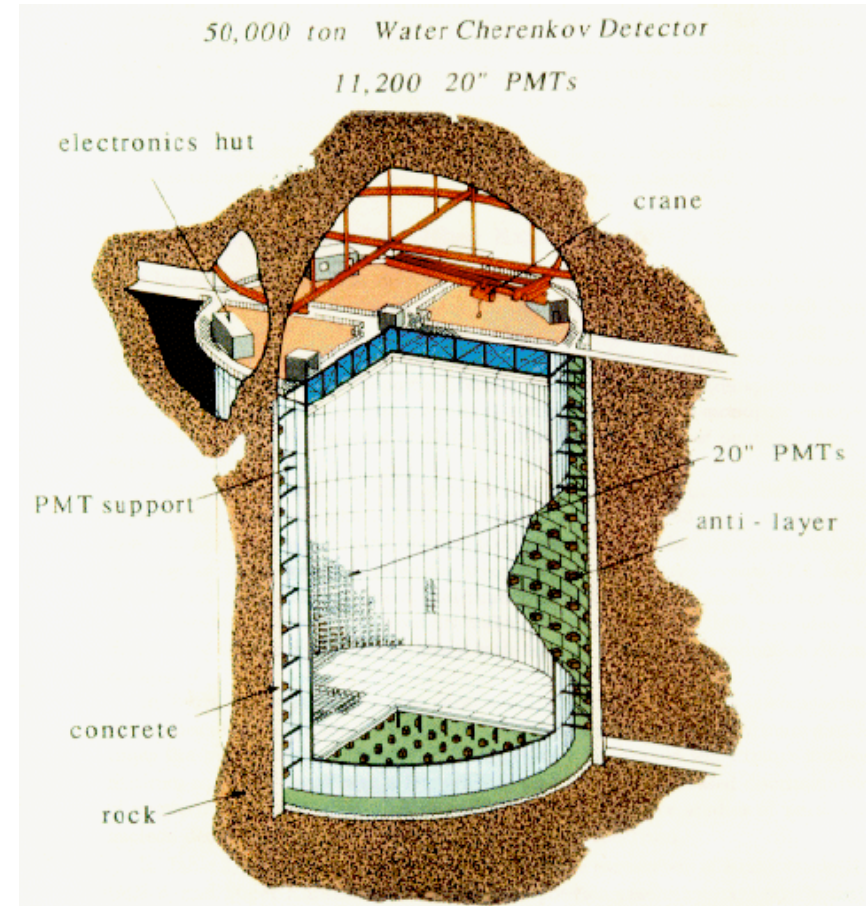

Keletkező töltött részecske sebessége nagyobb
 mint a fénysebesség vízben → Cherenkov sugárzás

Ellipszis alakja, a PM csövek jelének időzítése, lehetővé teszi az irány meghatározását

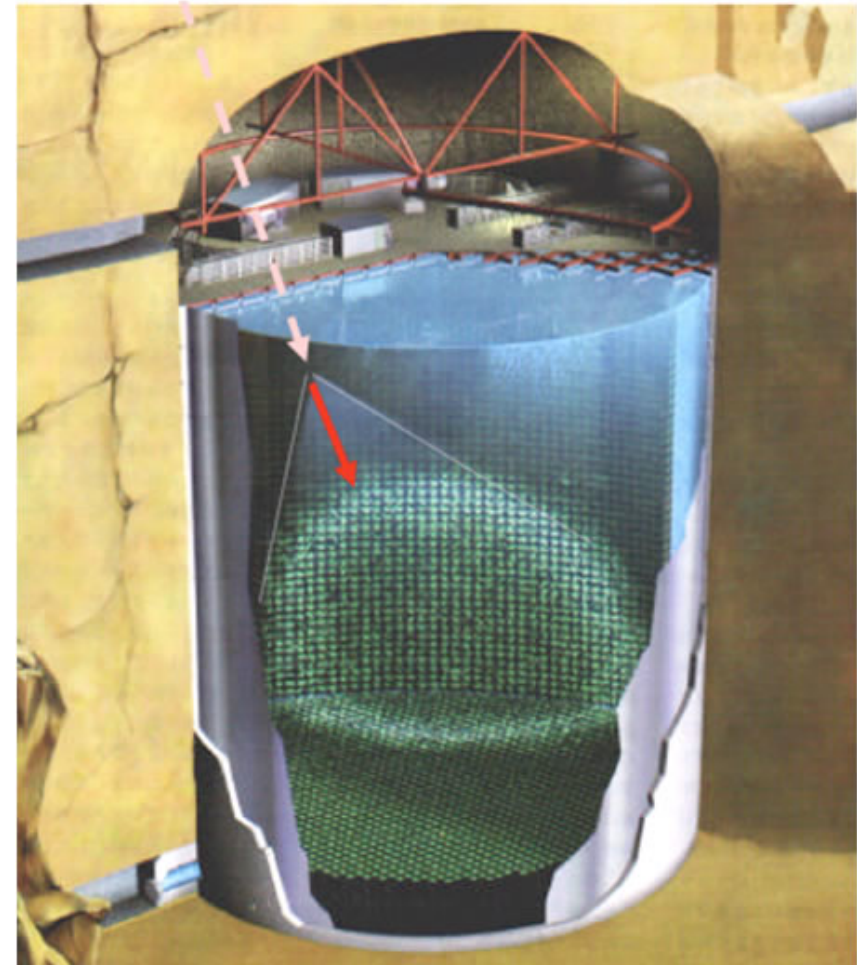
SUPER-KAMIOKANDE (SKK)

- Kamioka Nucleon Decay Experiment
- 1000 m mélyen a Kamioka bányában Japánban
- Belső detektor:
  - $\varnothing$ 39 m $\times$ 42 m tartály
  - 50 000 t tiszta H₂O
  - 11 146 PMT ($\varnothing$ 51 cm)
- Külső detektor
  - Vétó átfutó e, μ , n, γ
  - 2 m vastag H₂O
  - 1 885 PMT ($\varnothing$ 20 cm)
- Neutrínók a Napból, a légkörből és gyorsítókból
- Méri irányuk, energiájuk, fajtájuk

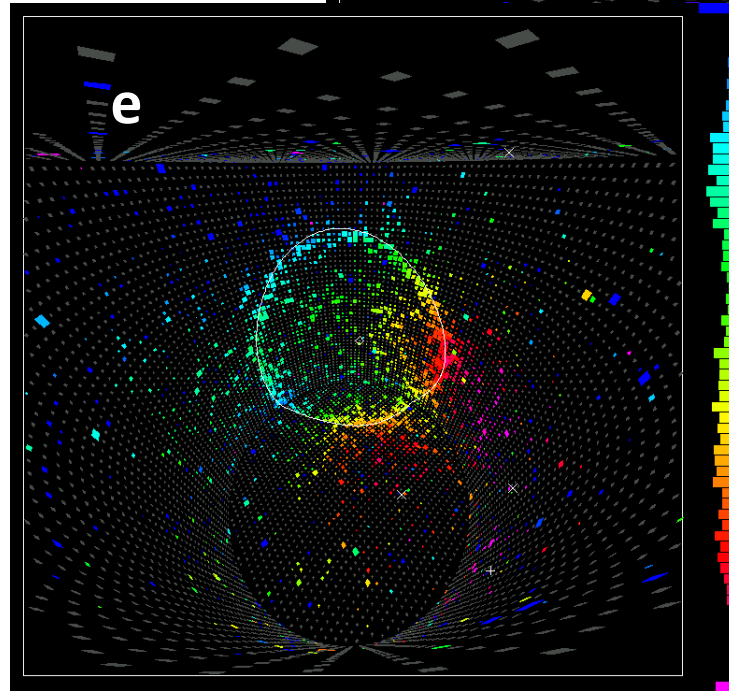
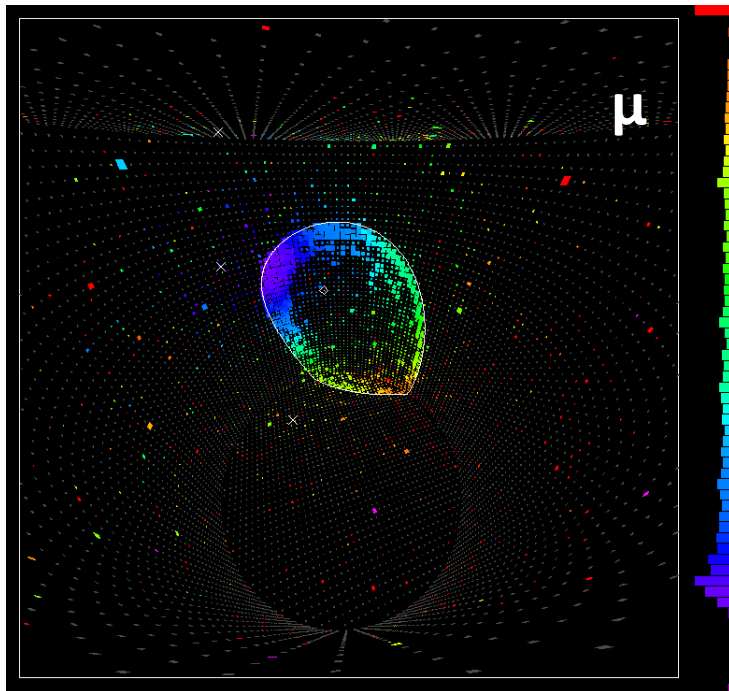
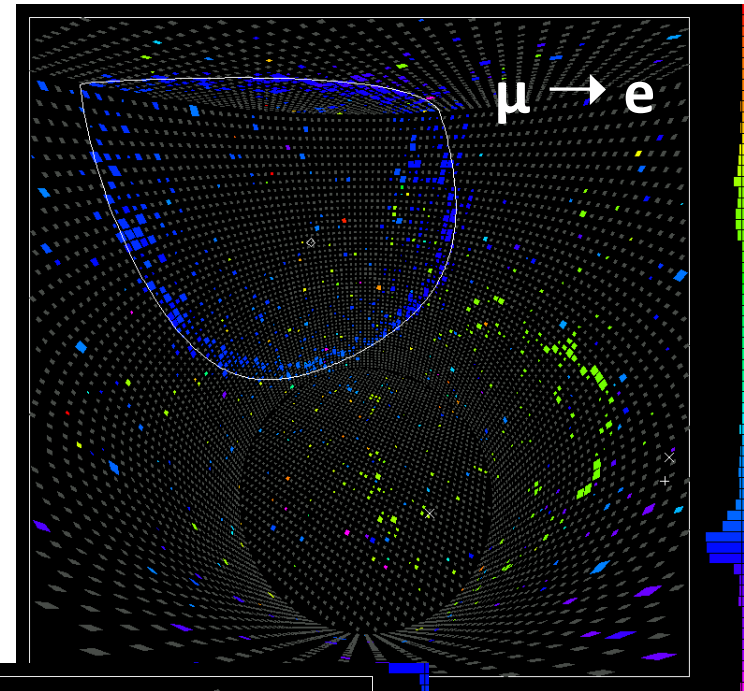

SUPER-KAMIOKANDE (SKK)

- Kamioka Nucleon Decay Experiment
- 1000 m mélyen a Kamioka bányában
- Belső detektor:
  - $\varnothing$ 39 m $\times$ 42 m tartály
  - 50 000 t tiszta H₂O
  - 11 146 PMT ($\varnothing$ 51 cm)
- Külső detektor
  - Vétó átfutó e, μ , n, γ
  - 2 m vastag H₂O
  - 1 885 PMT ($\varnothing$ 20 cm)
- Neutrínók a Napból, a légkörből és gyorsítóból
- Méri irányuk, energiájuk, fajtájuk

SUPER-KAMIOKANDE

SUPER-KAMIOKANDE I: EREDMÉNYEK

NAPNEUTRÍNÓK

- Megerősíti a napneutrínó hiányt (1998)
- SKK-I eredmény:
adat(1996-2001) / SSM =
 0.406 ± 0.004 (stat) + 0.014 - 0.013 (sziszt)
- SSM: Solar Standard Model

LÉGKÖRI NEUTRÍNÓK ($E < 1$ GeV)

- $[N(\nu_\mu)/N(\nu_e)]_{\text{adat}} / [N(\nu_\mu)/N(\nu_e)]_{\text{MC}} =$
 0.658 ± 0.016 (stat) ± 0.035 (sziszt)
- Kevesebb ν_μ mint vártuk (“ ν_μ eltűnés”)

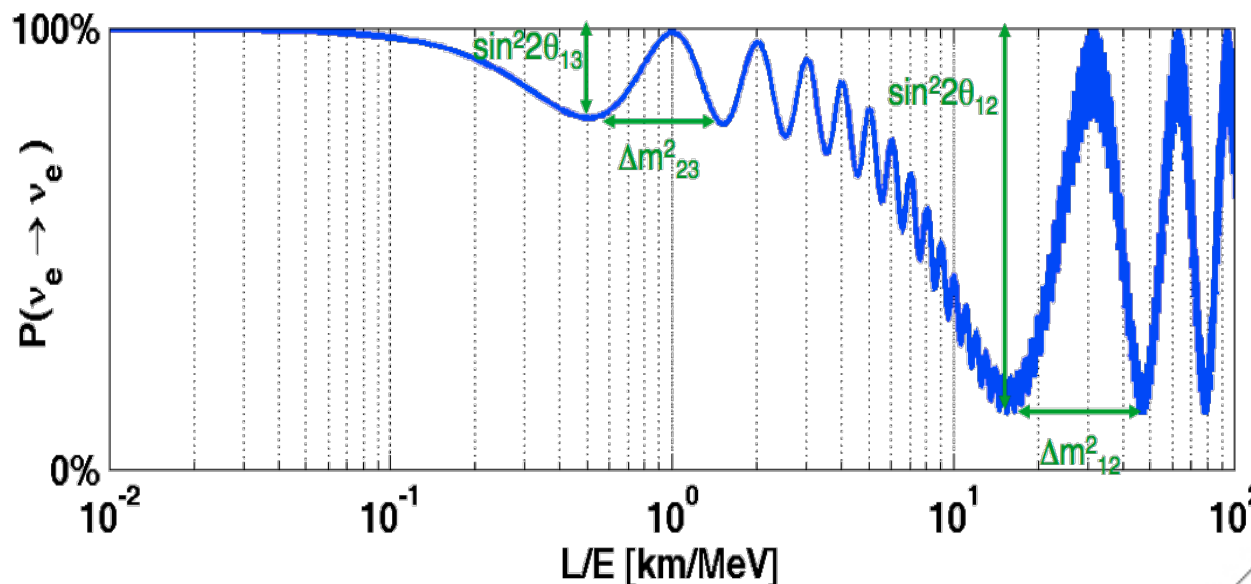
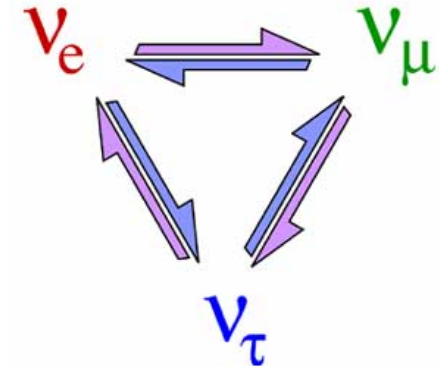
A Nap, ahogy a neutrínók látják
A napneutrínók rekonstruált forrása

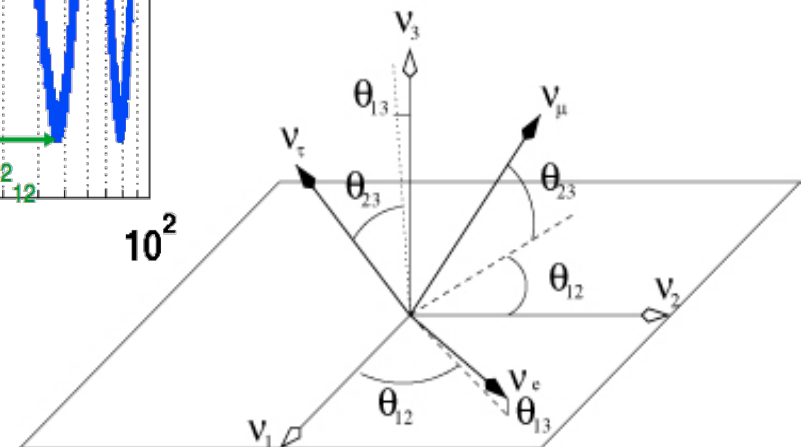

NEUTRÍNÓ KEVEREDÉS (OSZCILLÁCIÓ)

- Az elméleti jóslatoktól való eltérés a nap és légköri neutrínók észlelt számában megmagyarázható, ha feltesszük, hogy a neutrínó fajták átalakulhatnak egymásba
- A valószínűség, hogy egy neutrínó megtartja a fajtáját függ a megtett távolságnak és a neutrínó energiájának hányadosától

Keveredési szögek:
összefüggés a neutrínó fajták és a meghatározott tömegű neutrínó állapotok között

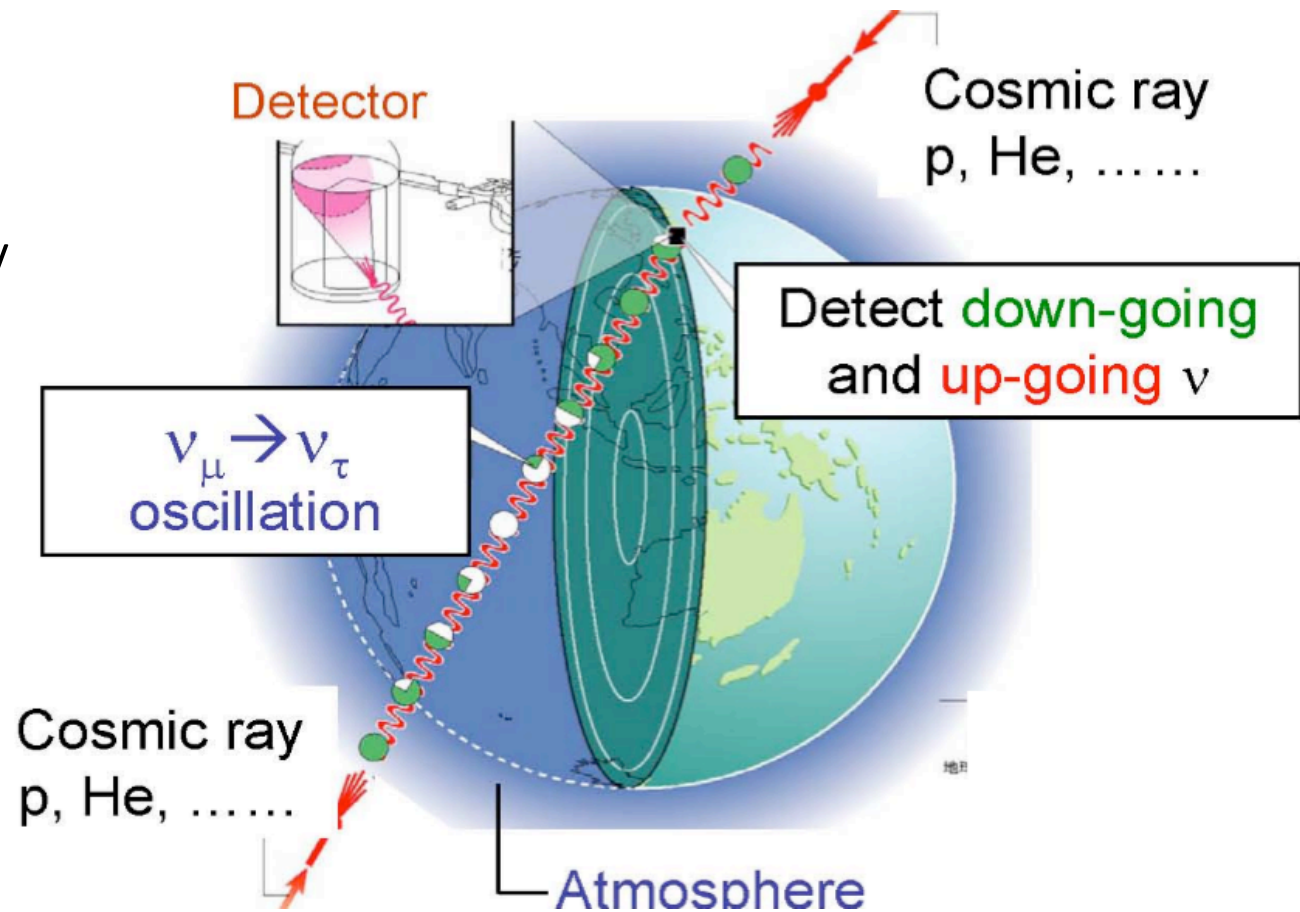
→ Mérhetők a tömegkülönbségek és a keveredési szögek

NEUTRÍNÓ OSZCILLÁCIÓ MÉRÉSE: SKK-I

ν_μ eltűnés mérése a Föld átmérőjén keresztül

$$\text{Fluxus}^\uparrow / \text{Fluxus}^\downarrow = \frac{N(-1 < \cos\theta < -0.2)}{N(0.2 < \cos\theta < 1)} = 0.54 \pm 0.04$$

$$\Delta m_{\text{atm}}^2 = (1.3-3.0) \cdot 10^{-3} \text{ eV}^2$$

NEUTRÍNÓ OSZILLÁCIÓ MÉRÉSE: SKK-I

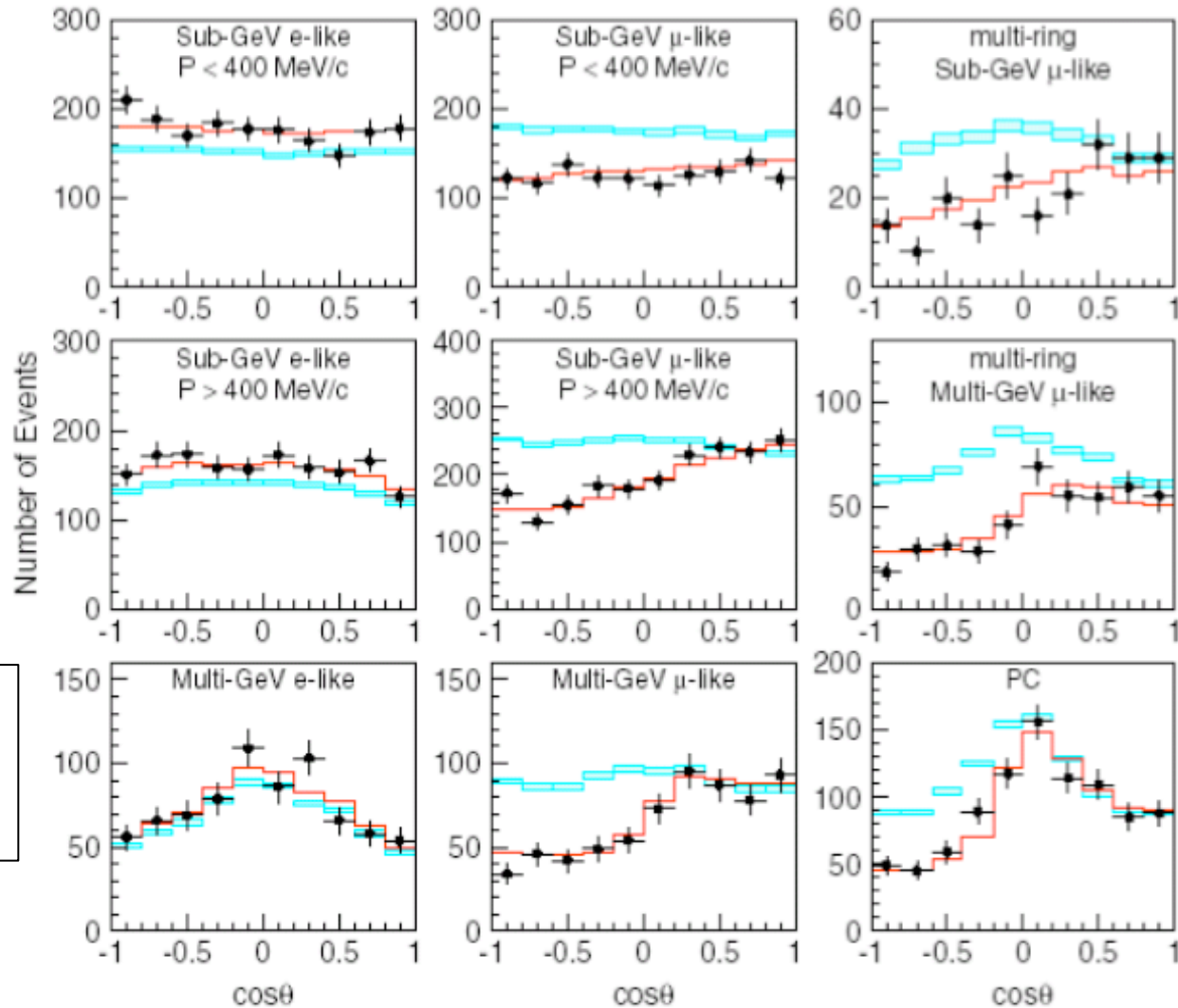
- Fentről érkező ν_e, ν_μ megvan
- Lentről érkező ν_μ elfogy
- Oszcilláció a föld átmérőjében
- M. Koshiba, Nobel díj 2002

SKK adat

MC oszcilláció nélkül

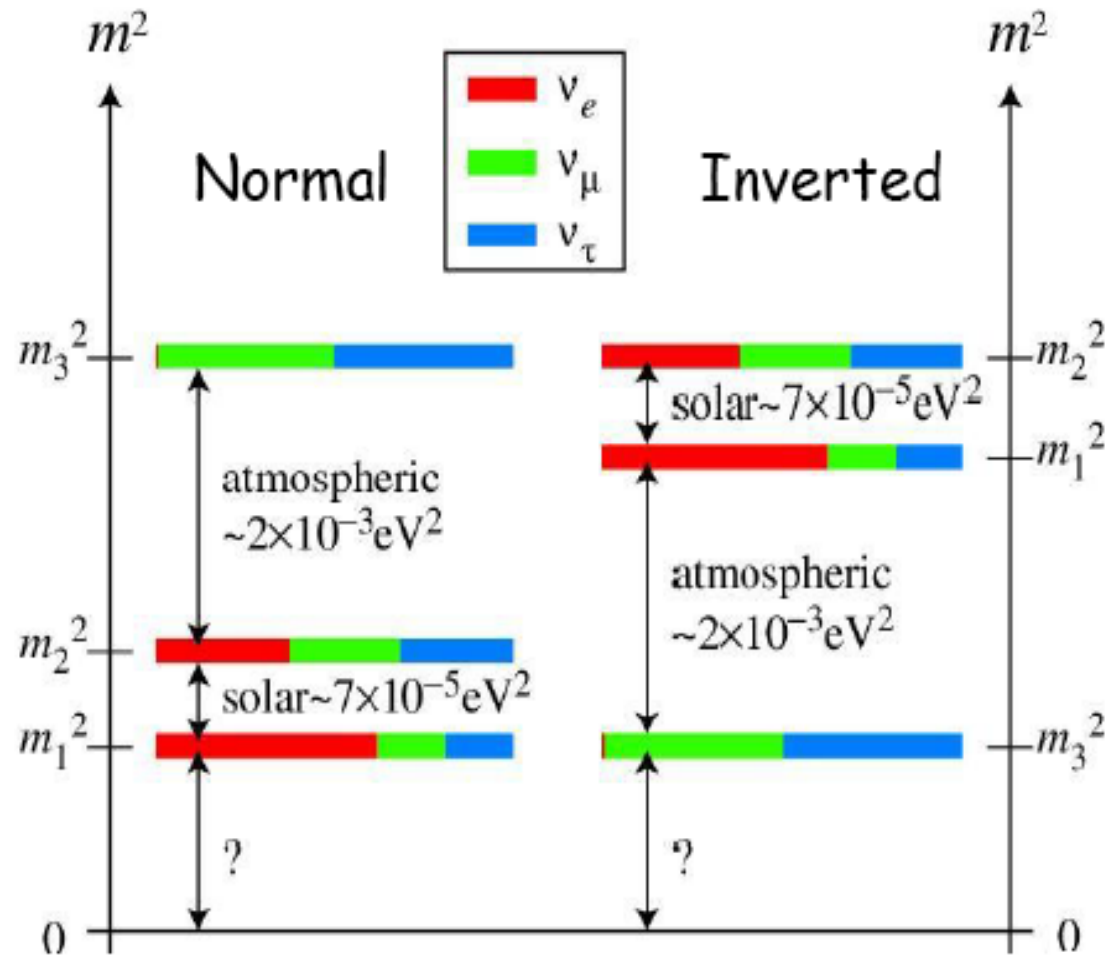
MC $\nu_\mu \leftrightarrow \nu_\tau$ oszcillációval

Θ : zenitszög

TÖMEG SAJÁTÁLLAPOTOK

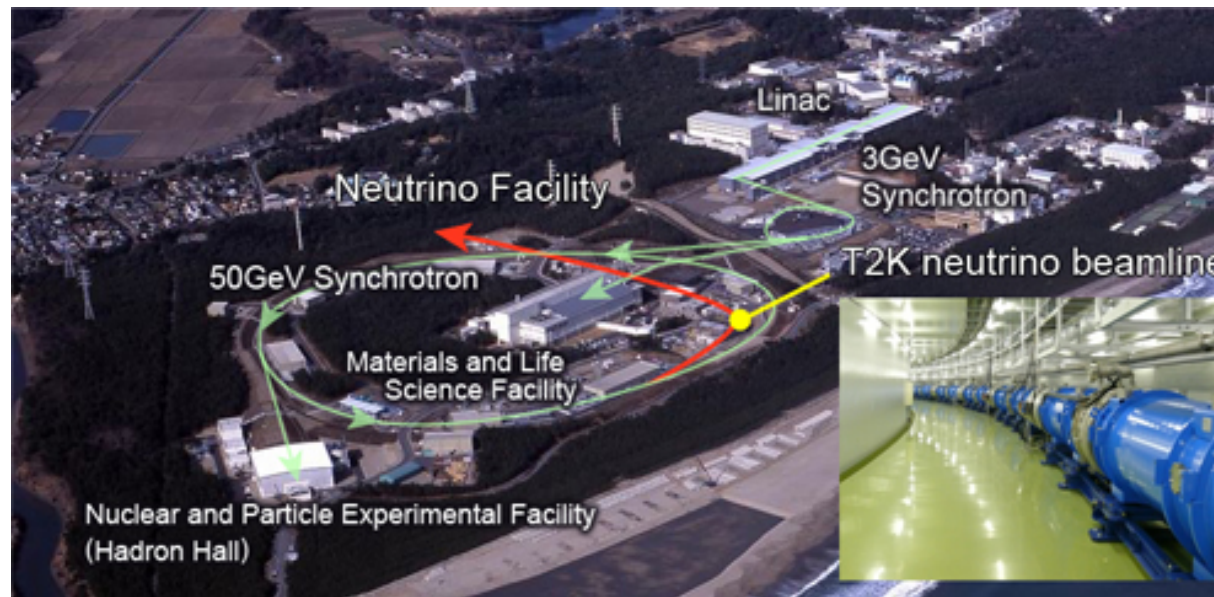
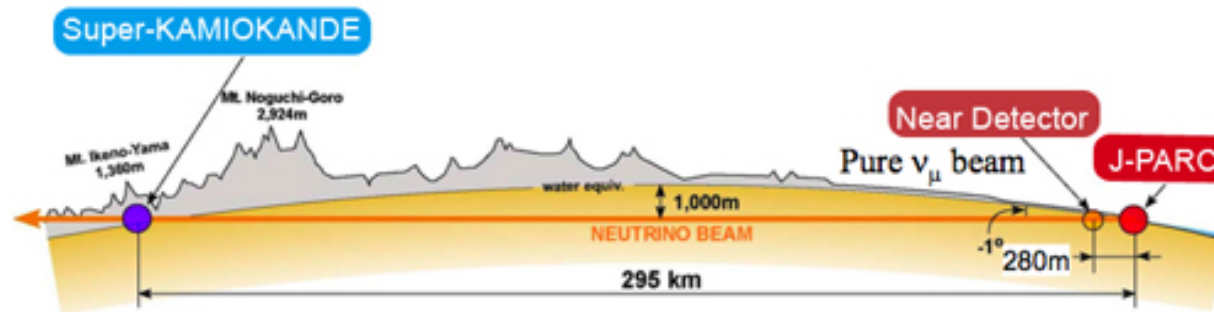
- $m_{\min} < 2.2 \text{ eV}$
- Normal ($m_1 < m_2 < m_3$)
vagy fordított ($m_3 < m_1 < m_2$)
hierarchia?

- Abszolút tömegskála: β -
bomlás végpontjából

T2K (TOKAI-TO-KAMIOKA KÍSÉRLET)

- Gyorsító neutrínó kísérlet Japánban
- 295 km távolság (JPARC neutrínó nyaláb – Super Kamiokande detektor)

ELEKTRON ÉS TAU NEUTRÍNÓ MEGJELENÉS

$\nu_\mu \leftrightarrow \nu_e$ **oszcilláció** első jelei a T2K kísérletben (2011)

2013 július: 7.5σ szignifikanciájú bizonyítás

→ Mérhető a lepton szektor CP-sértő fázisa

• Keveredési szögek:

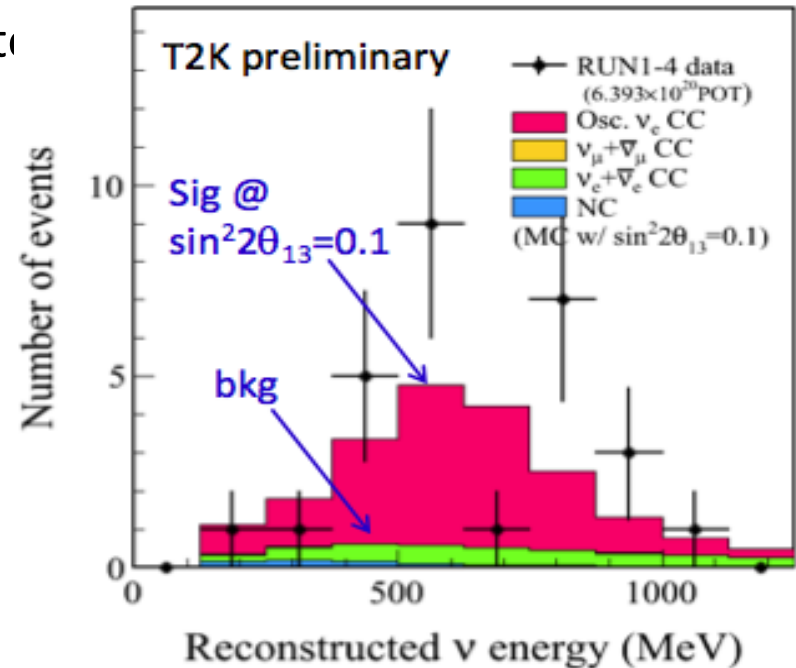
$$\theta_{12} = 34^\circ \pm 1^\circ$$

$$\theta_{23} = 40^\circ + 5^\circ / - 2^\circ$$

$$\theta_{13} = \boxed{9.1^\circ \pm 0.6^\circ!}$$

Daya Bay, RENO, Double Chooz
reaktor kísérletek

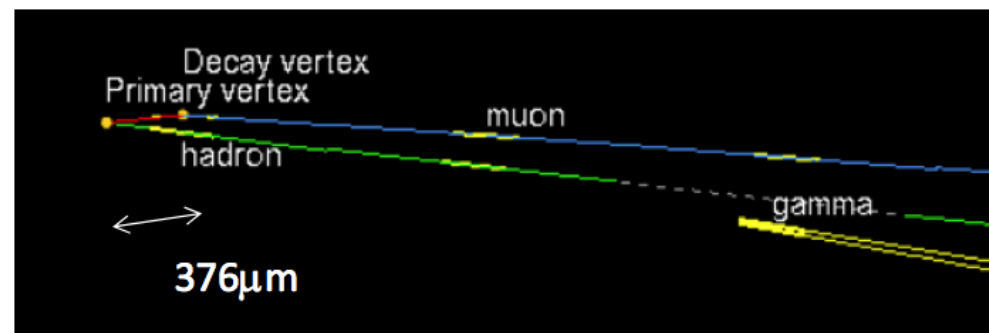
T2K, MINOS gyorsító kísérletek

$\nu_\mu \leftrightarrow \nu_\tau$ **oszcilláció:**

Super-K léghőri adatok (3.8σ)

OPERA gyorsító kísérlet, CERN
(2013 március: 3. esemény)

4. RÉSZ

A Standard Modellen túl:
szuperszimmetria és extra dimenziók

MIÉRT VAN HÁROM FERMION CSALÁD? MIÉRT OLYAN KÜLÖNBÖZŐ A RÉSZECSKÉK TÖMEGE? MIÉRT KICSI DE NEM NULLA A NEUTRÍNÓK TÖMEGE?

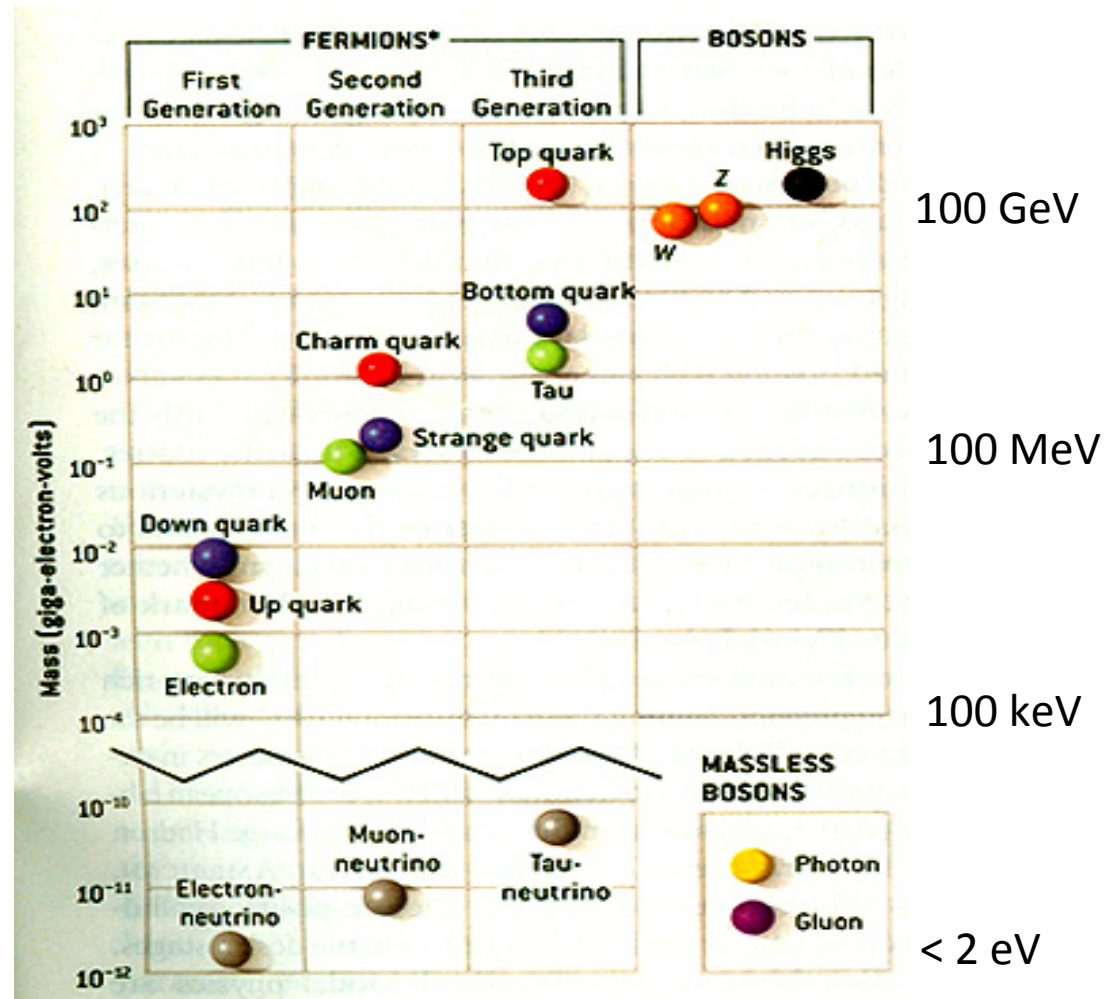
MIÉRT NEM TRIVIÁLIS
A TÖLTÉSKVANTÁLÁS?

$$Q_e = -Q_p$$

$$Q_d = Q_e/3$$

$$Q_u = -2Q_e/3$$

MIÉRT ALAKULT KI AZ
ANYAG – ANTI-
ANYAG
ASZIMMETRIA?

SÖTÉT ANYAG

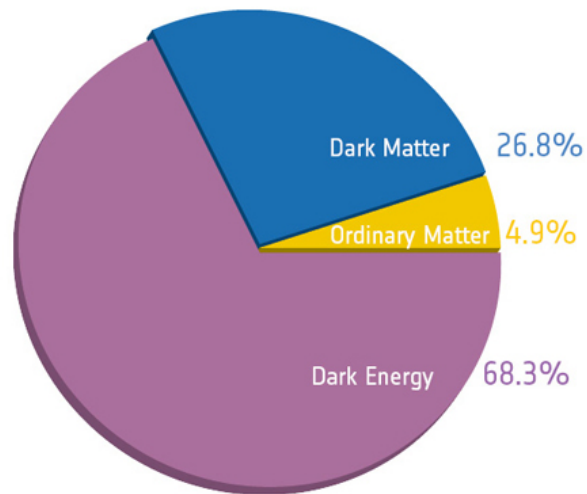
- Kozmológiai megfigyelések arra mutatnak, hogy csupán az univerzum kis hányadát alkotja a látható anyag
- A sötét anyag léteire annak gravitációs hatásából következtetünk
- **Mi a sötét anyag?**
  - Forró (relativisztikus) sötét anyag: neutrínók
  - Nem fényes normál anyag: fekete lyukak, neutron csillagok, barna törpék, bolygók, ...(MAssive Compact Halo Objects)
  - Gyengén kölcsönható nehéz részecskék?
  - Axionok?
  - Steril neutrínók?
- **Hogyan tudjuk megfigyelni a természetben?
Hogyan tudjuk előállítani laboratóriumban?**

Túl mutatnak a Standard Modellen

SÖTÉT ENERGIA

Kozmológiai Λ CDM Modell

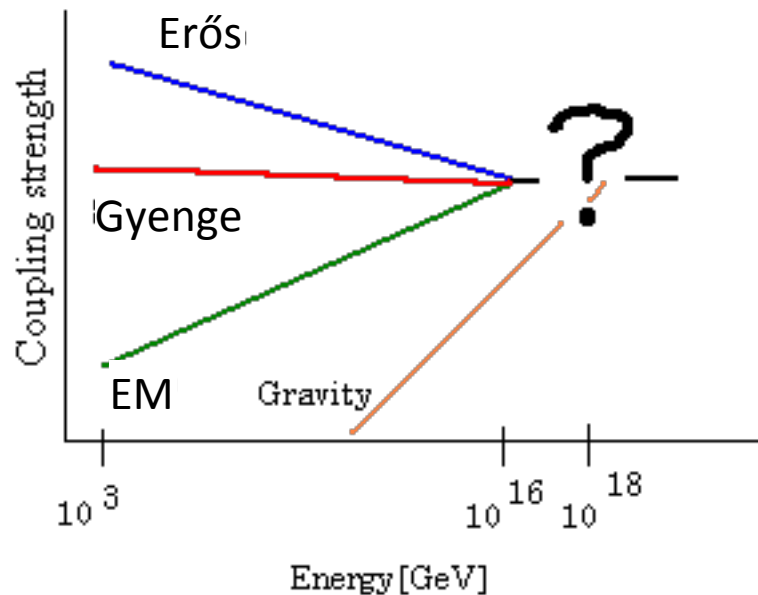
- Az univerzum tágulása gyorsul
- Ez egy ismeretlen sötét energia (a gravitációval ellentétes hatású taszító erő, negatív nyomás) létezésére utal
- **Mi a sötét energia?**
  - Einstein-féle kozmológiai konstans
  - Kvintesszencia (időben változó skalár tér, egy új 5. kölcsönhatás)
  - ... és még sok más javaslat

Alternativa: Módosított gravitációs törvény?

Vagy csupán jobb közelítések szükségesek az Einstein-egyenletek megoldásához?

A KÖLCSÖNHATÁSOK EGYESÍTETT ELMÉLETE

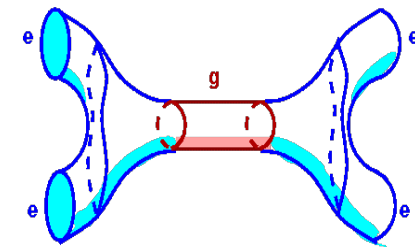
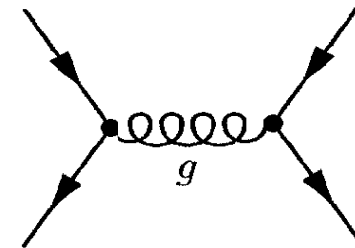
Élete utolsó éveiben Einstein azon dolgozott, hogy egyesítse a gravitáció és elektromosság elméletét... célja még ma sem vált valóra

- Az elektromágneses és a gyenge kölcsönhatás magas energiákon közös elméletbe foglalható → elektro-gyenge elmélet
- Igéretes ötletek vannak az elektro-gyenge és erős kölcsönhatások nagy egyesítésére is
- **Megvalósul a nagy egyesítés?**
- A gravitáció kvantumelmélete azonban koncepcionális változtatást igényel (→ húrelmélet?)
- **Hogyan alkotható meg a Theory-Of-Everything?**

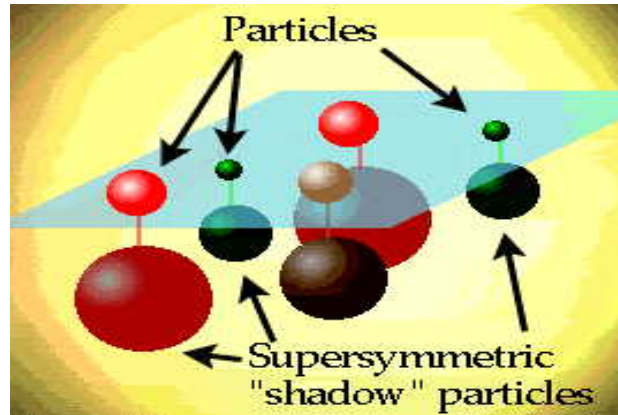
HÚRELMÉLET

- A kvantum-gravitáció elméletéhez össze kell egyeztetni az általános relativitáselméletet és a kvantummechanikát
- A relativisztikus kvantum-mechanika (KM) szerint a kölcsönhatások a speciális relativitáselmélet sima tér-idéjében pontszerűen (0-távolságon) mennek végbe
- Az általános relativitás elmélet szerint a tér-időt a benne lévő anyag alakítja
- A KM-t a gravitonra, a gravitáció feltételezett közvetítő részecskéjére alkalmazva a matematika nem működik: a graviton viselkedése 0-távolságon nem értelmezhető
- Húrelméletben a részecskék nem pontszerűek, hanem kis elemi hurok rezgései
- A kölcsönhatások a részecskék között nem 0-távolságon, hanem a hurok méretének skáláján mennek végbe, ezzel feloldódik az általános relativitáselmélet és a kvantum-mechanika közti ellentmondás
- A részecskék tulajdonságait az elemi hurok rezonancia frekvenciája határozza meg: különböző rezgésekhez különböző elemi részecskék tartoznak

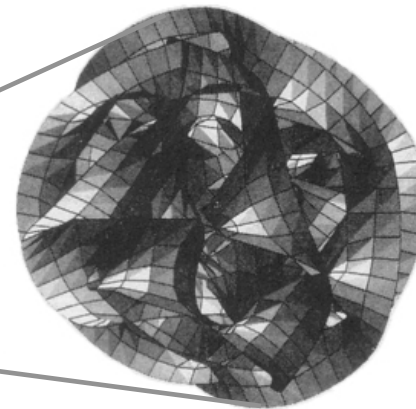
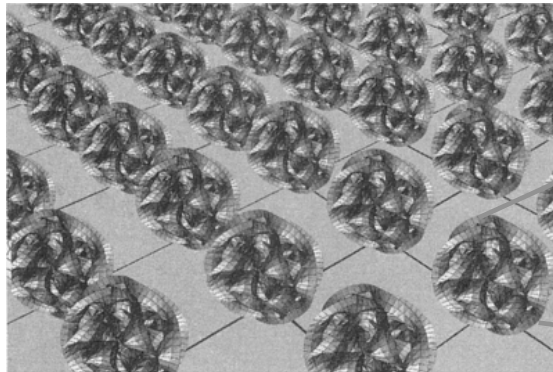

HÚRELMÉLET

- Természetes energia skála: Planck energia $\sim 10^{19}$ GeV körül
- Nem vizsgálató közvetlenül az LHC-n (de a jövőbeli gyorsítókkal sem)
- Általános jóslatok:
  - Szuperszimmetria

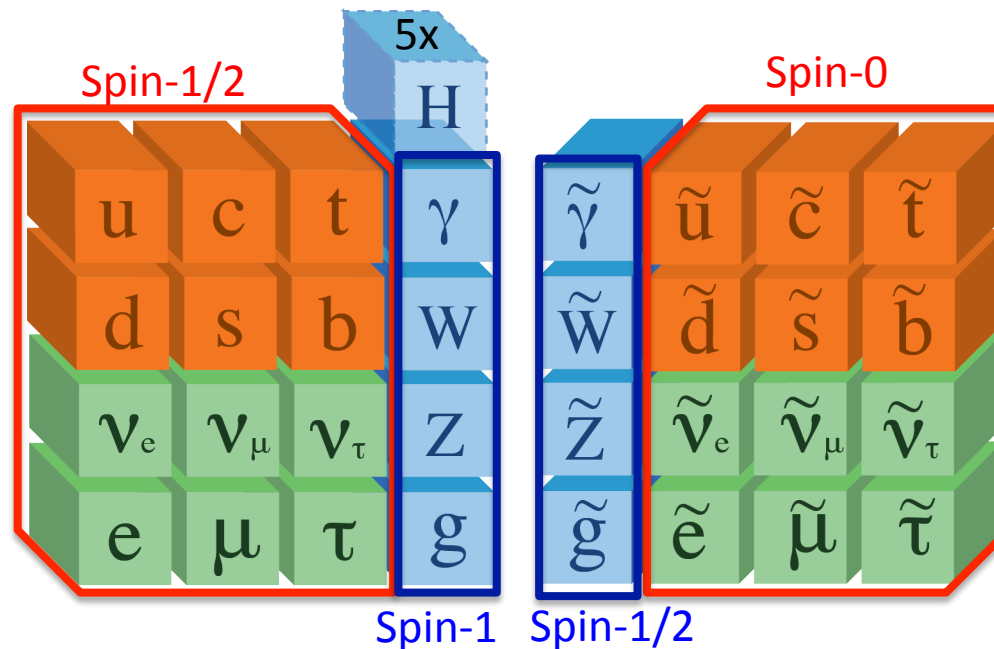
- Extra térbeli dimenziók (11 dimenziós téridő)

További térbeli dimenziók:
6-dimenziós
Calabi-Yau tér

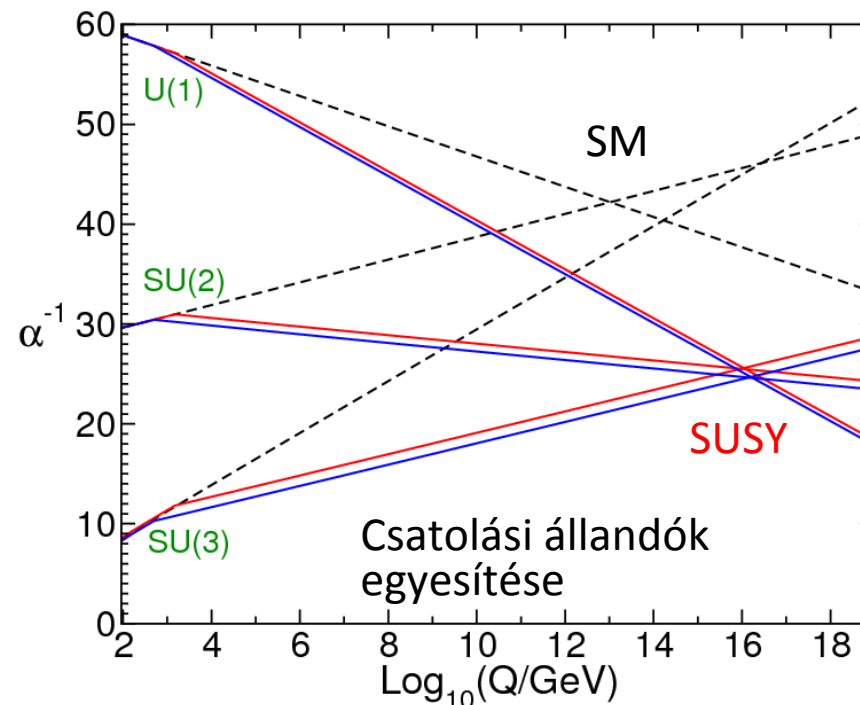
SZUPERSZIMMETRIA (SUSY)

- Szimmetria az anyagot alkotó (fermionok) és a kölcsönhatásokat közvetítő (bozonok) részecskék között
- A tér-idő alapvető (legáltalánosabb) szimmetriája
- Minden részecskéhez jósol egy új, nehéz társat:
részecske $\leftrightarrow$ partner, anti-részecske $\leftrightarrow$ anti-partner, $X_L, X_R \leftrightarrow \tilde{X}_1, X_2$

MIBEN SEGÍT A SZUPERSZIMMETRIA?

- A legkönnyebb szuperszimmetrikus részecske, amennyiben elektromosan semleges, kitűnő sötét anyag jelölt
  - Bevezethető egy új multiplikatív kvantumszám, az R-paritás $(-1)^{2s+3(B-L)}$: SM részecskékre +1, SUSY partnereikre -1 (a baryon- és lepton-szám megmaradást biztosítja)
  - Ha az R-paritás megmarad, akkor a legkönnyebb SUSY részecske stabil
- Az EM, a gyenge és az erős kölcsönhatások ereje (csatolási állandója) jó pontossággal találkozik nagy energián ($\sim 10^{16}$ GeV) SUSY jelenlétében, a sok új részecske járulékának köszönhetően

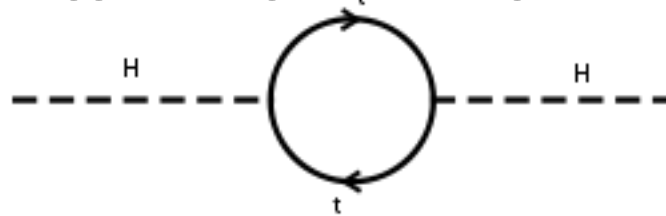
MIBEN SEGÍT A SZUPERSZIMMETRIA?

HIERARCHIA PROBLÉMA

- Óriási különbség az energia skálák között
  - elektroyenge kcsh jellemző energiája $m_W \sim m_Z \sim m_H \sim 100 \text{ GeV}$,
  - nagy egyesítés energiája $\sim 10^{16} \text{ GeV}$
  - Planck skála $m_{\text{Planck}} = (hc/2\pi G)^{0.5} \sim 10^{19} \text{ GeV}$
(a kvantum effektusok itt válnak a gravitáció szempontjából fontossá)

- Mi stabilizálja a Higgs bozon tömegét?

A Higgs tömegéhez a magasabb energia skála is ad járulékot.

$$\Delta m_H^2 = -\frac{|\lambda_f|^2}{8\pi^2} [\Lambda_{UV}^2 + \dots].$$

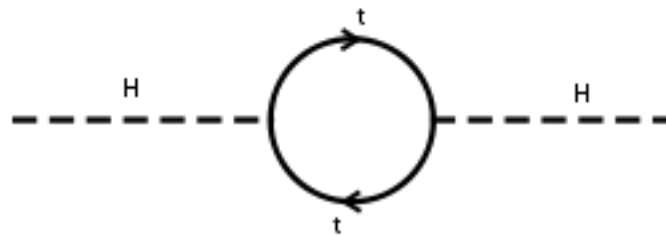
- Hogyan maradhat m_H az elektroyenge skála környékén?

MIBEN SEGÍT A SZUPERSZIMMETRIA?

HIERARCHIA PROBLÉMA

- Óriási különbség az energia skálák között
  - elektrogyenge kcsk jellemző energiája $m_W \sim m_Z \sim m_H \sim 100 \text{ GeV}$,
  - nagy egyesítés energiája $\sim 10^{16} \text{ GeV}$
  - Planck skála $m_{\text{Planck}} = (hc/2\pi G)^{0.5} \sim 10^{19} \text{ GeV}$
(a kvantum effektusok itt válnak a gravitáció szempontjából fontossá)
- Mi stabilizálja a Higgs bozon tömegét?
A Higgs tömegéhez a magasabb energia skála is ad járulékot.

$$\Delta m_H^2 = -\frac{|\lambda_f|^2}{8\pi^2} [\Lambda_{UV}^2 + \dots].$$

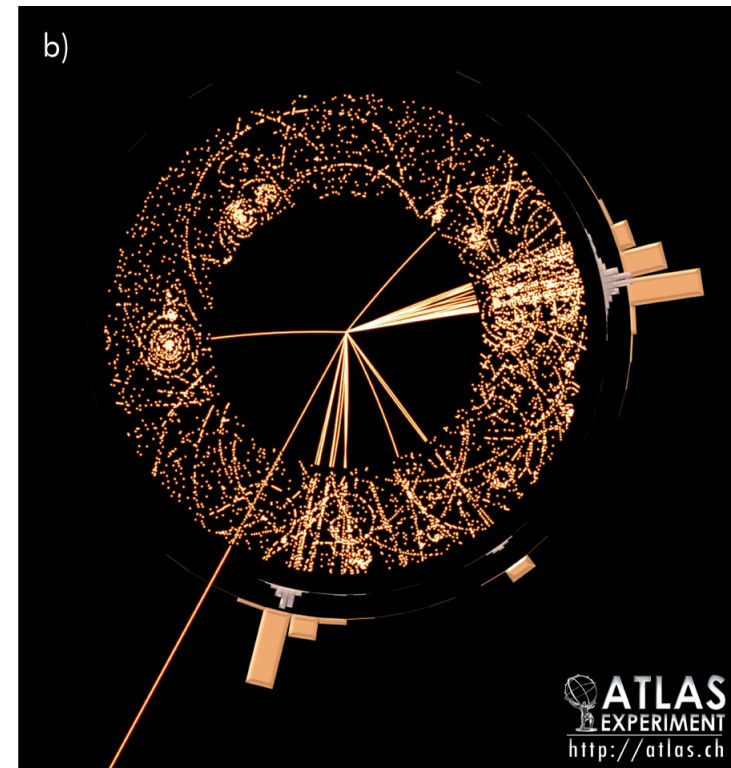
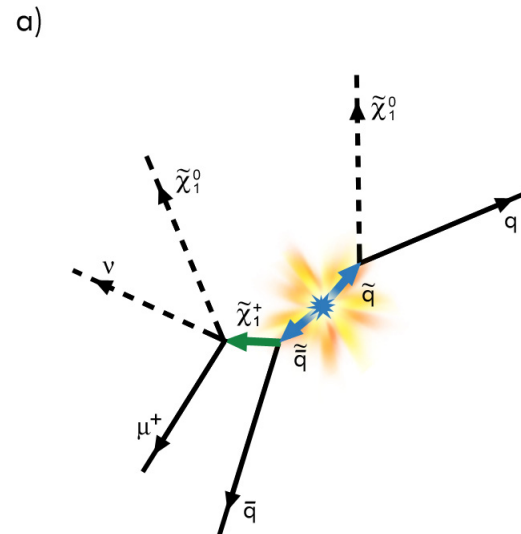

$$\Delta m_H^2 = 2 * \frac{\lambda_S}{16\pi^2} [\Lambda_{UV}^2 + \dots].$$

- Hogyan maradhat m_H az elektrogyenge skála környékén?
- A SUSY megvédheti a Higgs tömeget a vákum fluktuációktól egészen a Planck skáláig

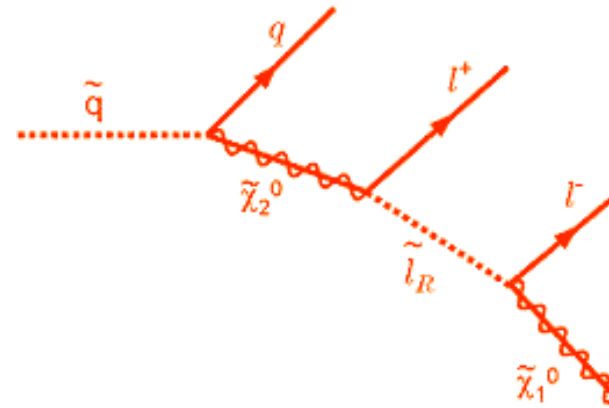
A TERMÉSZET SZUPERSZIMMETRIKUS?

- Nem látunk a SM részecskékkel megegyező tömegű SUSY partnereket
- A SUSY, ha jelen van, sérül...
- A SUSY részecskék tömegének ~ 1 TeV körül kell lennie, hogy a modell megtartsa jó tulajdonságait
- Ha így van, az LHC-n észlelhetjük őket...

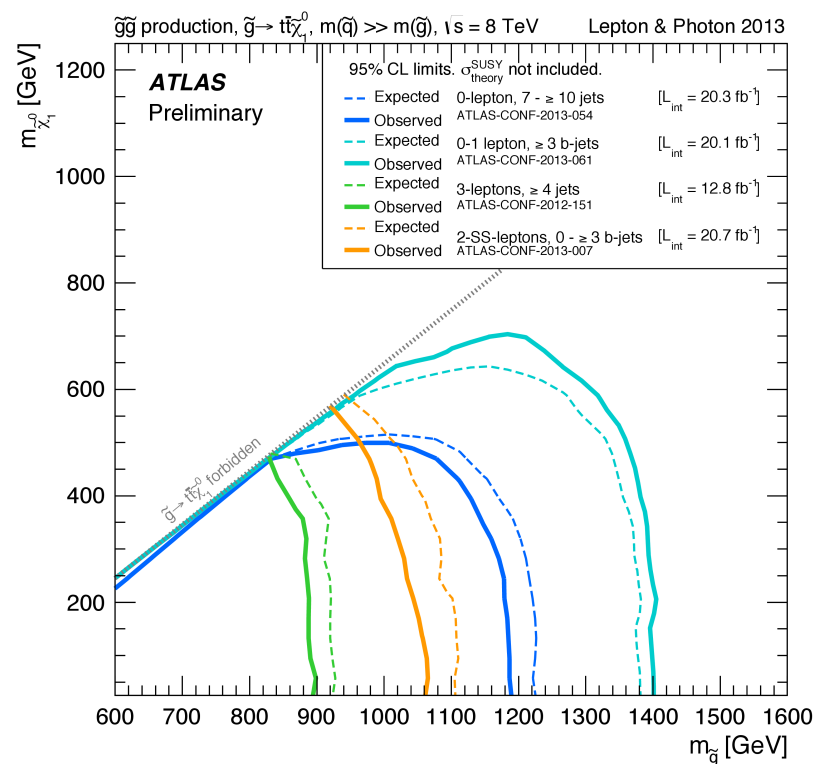
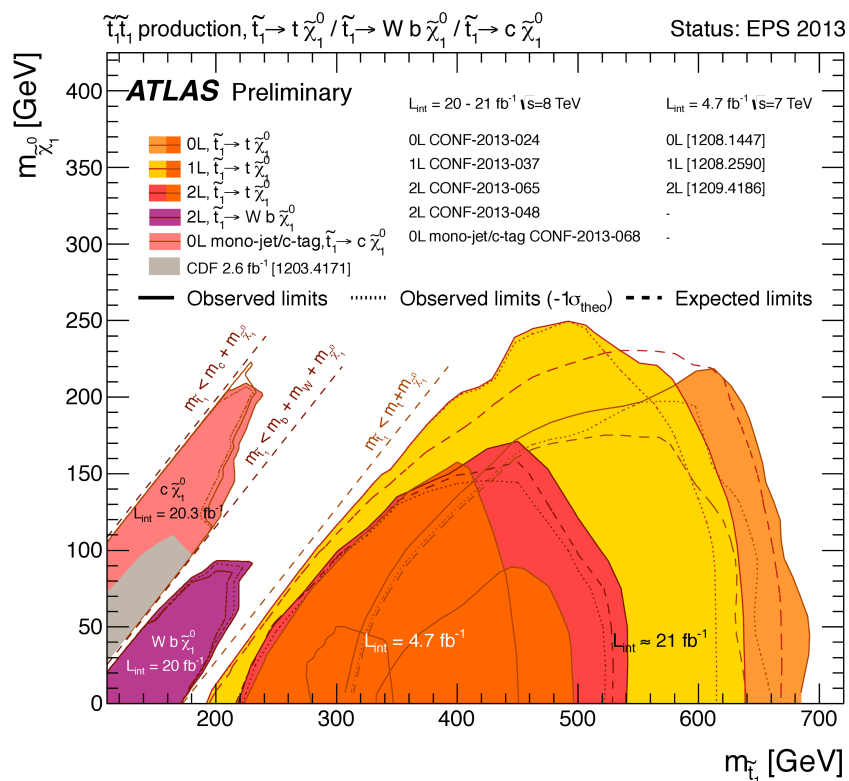
SUSY KERESÉS

- Keletkezés párban
- Bomlás közönséges és SUSY részecskékre (R-paritás megmaradás!)
- Tulajdonságok modell és paraméter függőek
- Általában a legkönnyebb SUSY részecske (LSP) nem figyelhető meg (semleges, gyengén kölcsönható)
→ hiányzó energia
- Az LSP természete is a modelltől függ (neutralino, gravitino...)

A SZUPERSZIMMETRIKUS ELMÉLETEK HÁTRÁNYAI

- Mi a SUSY-sértés mechanizmusa?
- Sok különböző modellt lehet felépíteni
- Rengeteg új paraméter (a legáltalánosabb modellben több mint 100!)
- Az eddigi kísérletekben (LEP, Tevatron, LHC..) nem láttunk SUSY részecskéket...

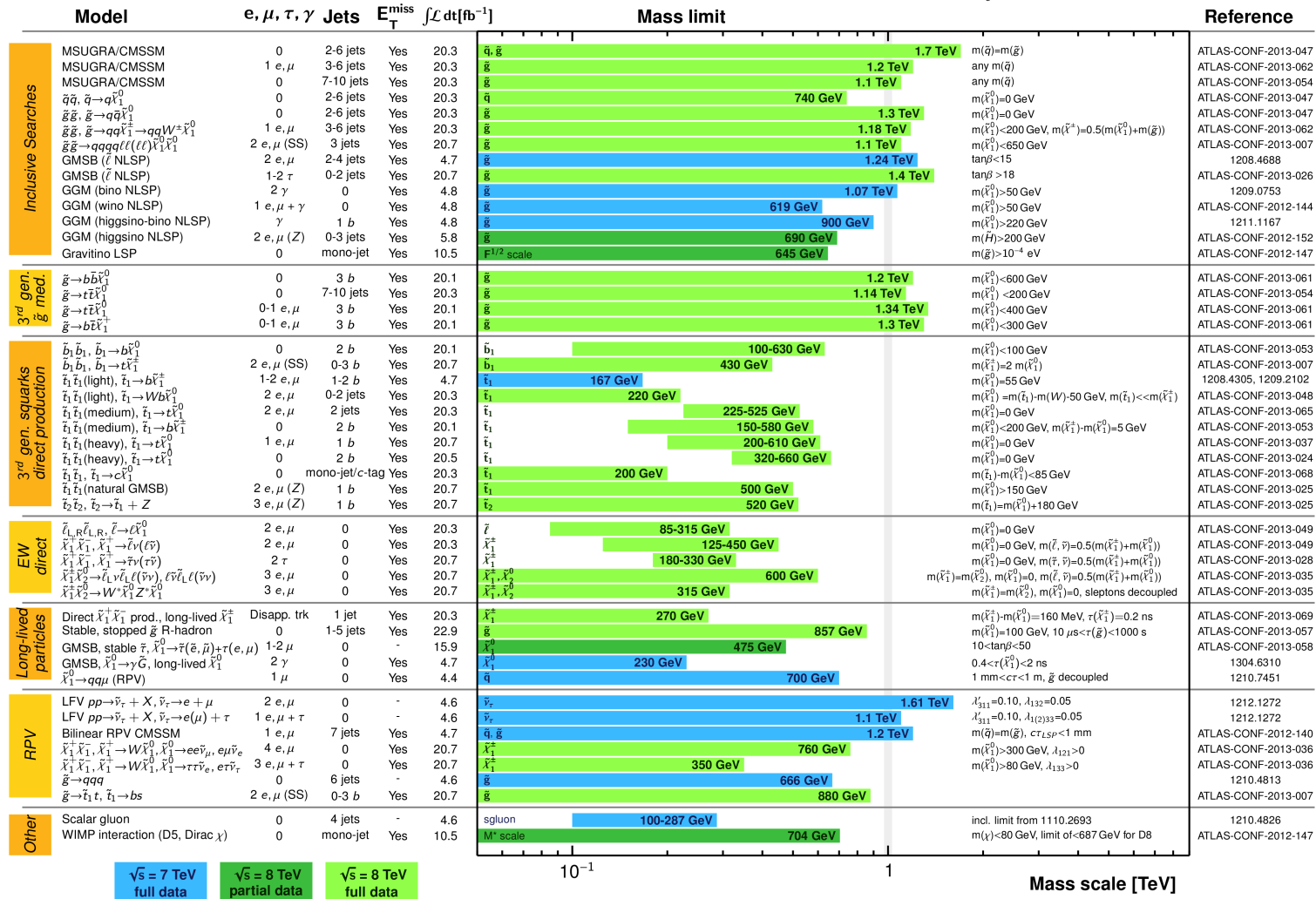
KORLÁTOK A SUSY RÉSZECSKÉK TÖMEGÉRE (~1 TeV)

ATLAS SUSY Searches* - 95% CL Lower Limits

Status: EPS 2013

ATLAS Preliminary

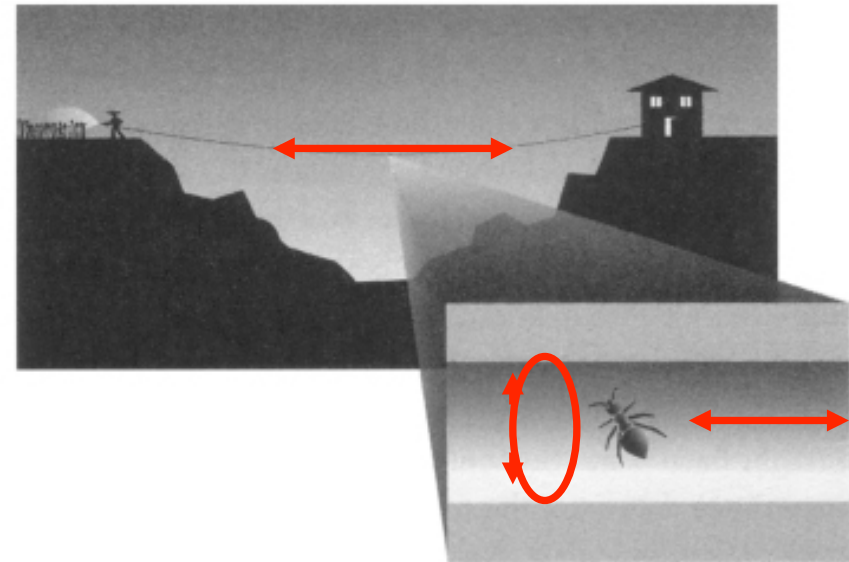
$$\int \mathcal{L} dt = (4.4 - 22.9) \text{ fb}^{-1} \quad \sqrt{s} = 7, 8 \text{ TeV}$$

*Only a selection of the available mass limits on new states or phenomena is shown. All limits quoted are observed minus 1 σ theoretical signal cross section uncertainty.

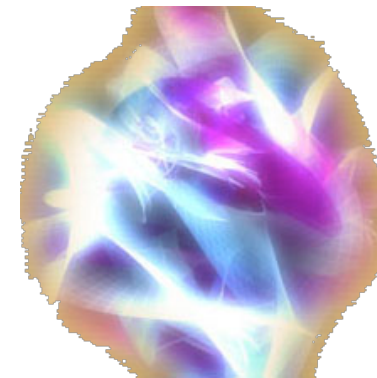
TOVÁBBI TÉRBELI DIMENZIÓK

- Mi a dimenzió?
Azon koordináták száma, amelyek szükségesek egy pont helyének megadásához, térben és időben
- Hogyan lehetségesek további / extra térbeli dimenziók (ED)?
- A 3D tér minden pontjába képzeljük el nagyon kicsi felcsavarodott (kompakt) dimenziókat
- A nagyon kicsi dimenziókat nem tudjuk észlelni és hatásuk sem érezhető nagyobb skálákon

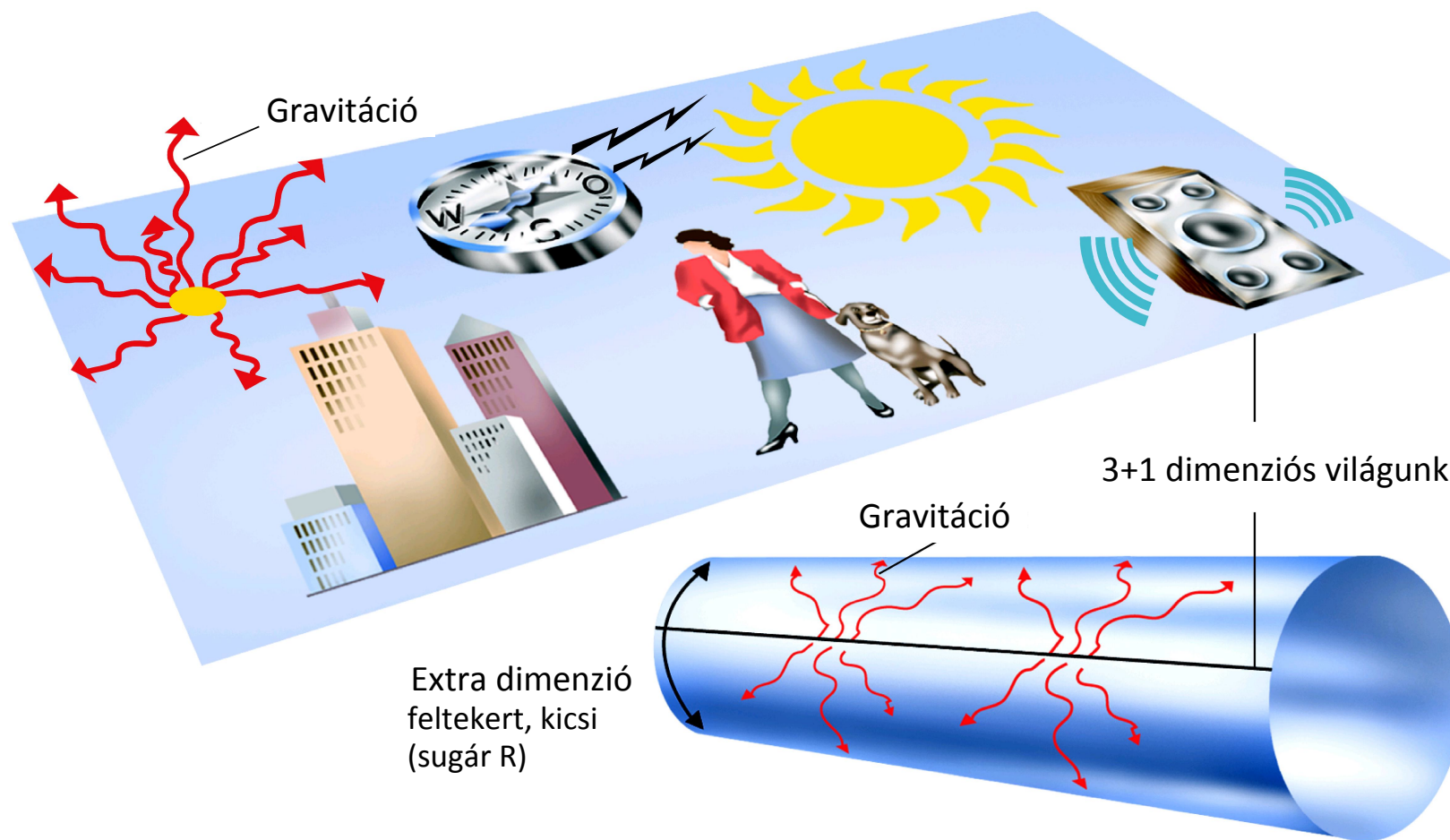

MIÉRT JÓK AZ EXTRA DIMENZIÓK?

- 1919-ben Theodor Kaluza a gravitáció és az elektromágnesesség egyesítésének problémáján dolgozva észrevette, hogy egy új felcsavarodott dimenziót hozzáadva a szokásos általános relativitáselméletbeli tér-időhöz vissza kaphatjuk a Maxwell-egyenleteket
- Bár az Oskar Klein által finomított elmélet ellentmond a megfigyeléseknek, az ED-k kulcsfontosságúak a gravitáció és a többi kölcsönhatás egyesítéséhez
- A húrelmélet ED létezését jósolja
- 1998-ban az ED-s elméletek újra felvirágoztak, mert felmerült a sub-mm méretű, a közeljövő technikájával észlelhető dimenziók létezésének lehetősége
- Az elmúlt néhány évben ED-k feltételezésével lehetséges válaszok születtek a részecskefizika nyitott kérdéseire, például
  - A gravitációs kölcsönhatás gyengesége
  - A Higgs bozon “természetes” tömege
  - A fermion tömegek magyarázata
  - A sötét anyag természete
  - A szuperszimmetria sértése

A NAGY ED ADD MODELLE

Gravitáció gyenge 3+1 dimenzióban a rejtett térfogat miatt:

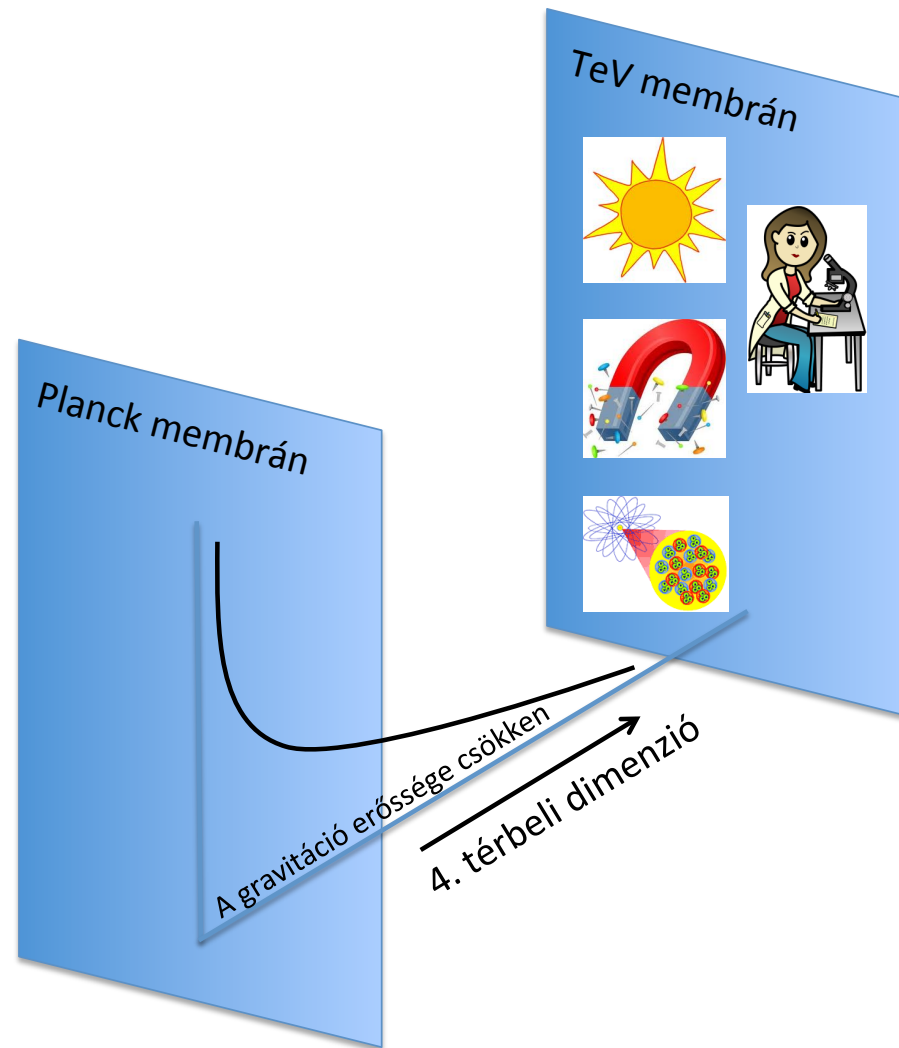
$$M_{\text{Planck}}^2 = V_n M_{\text{Planck}[4+n]}^{2+n}$$

Gravitációs potenciál módosul $r \ll R$ esetén:

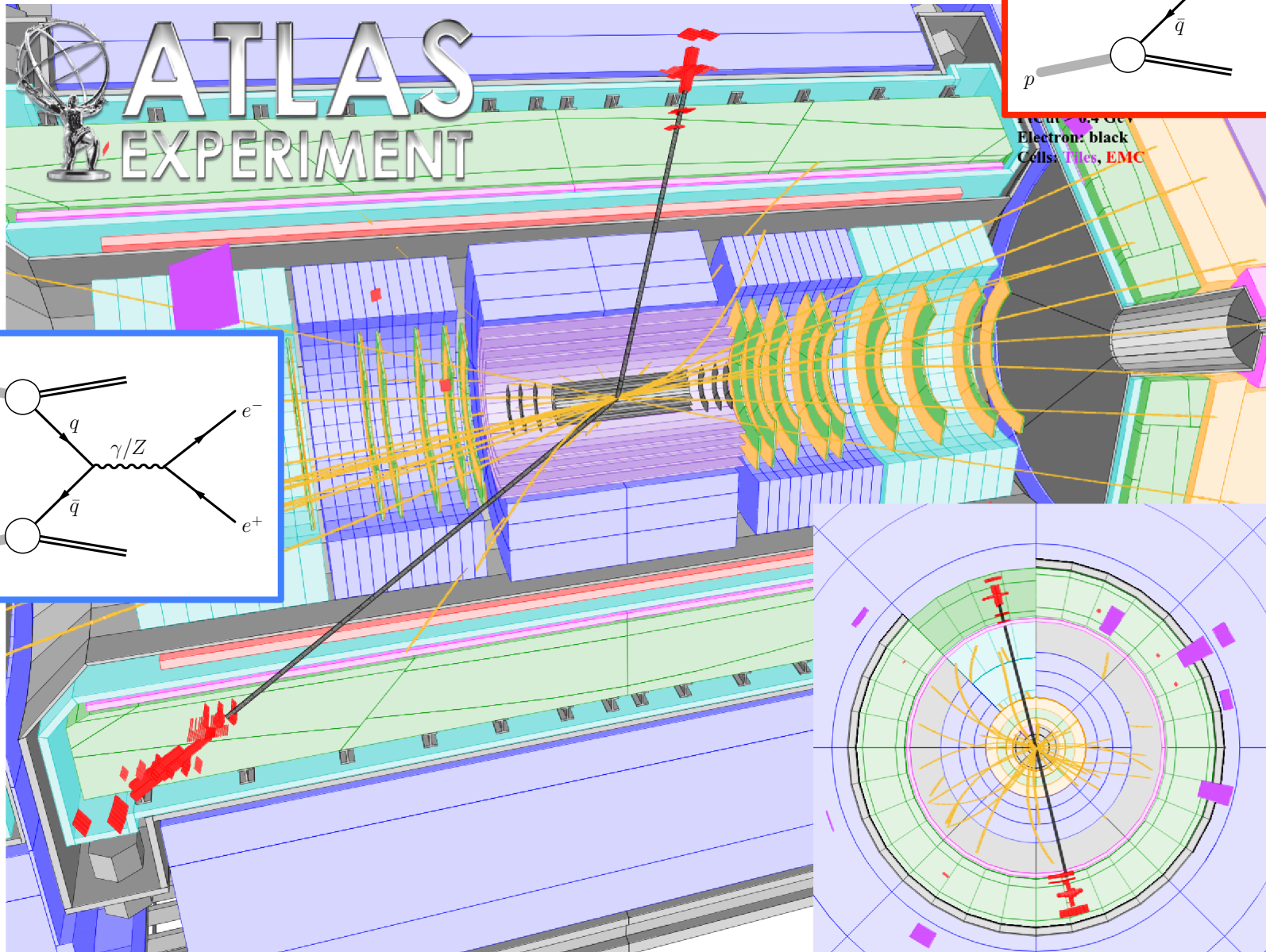
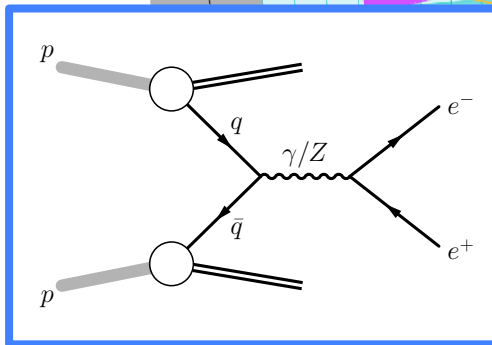
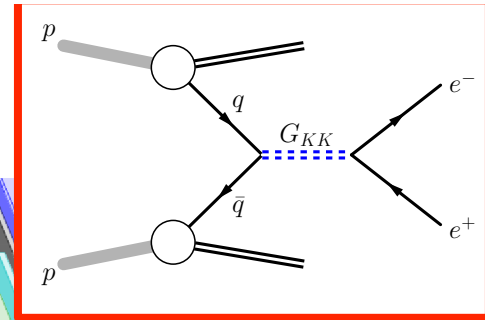
$$V(r) = m_1 m_2 / M_{\text{Planck}[4+n]}^{2+n} r^{1+n}$$

RANDALL-SUNDRUM ED MODELL

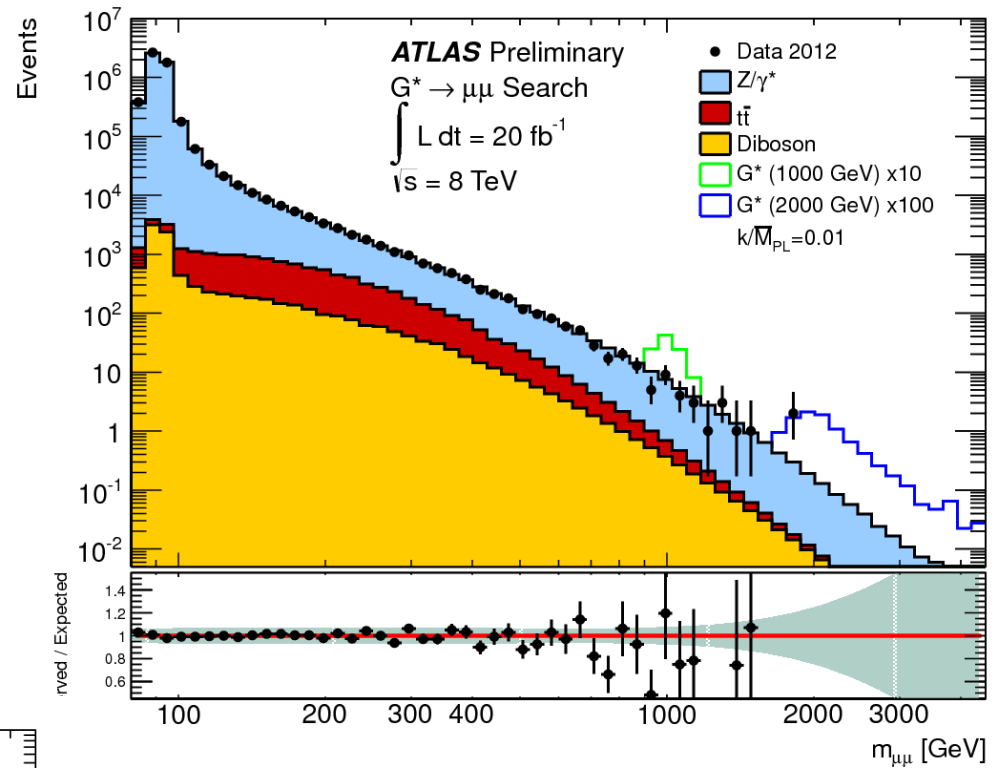
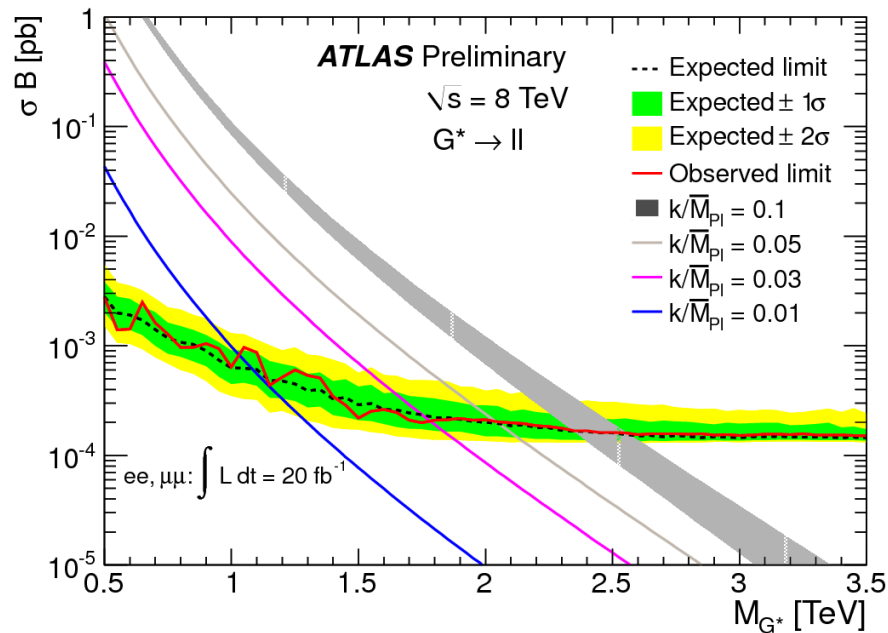

EXTRA DIMEZIÓKAT KERESVE...

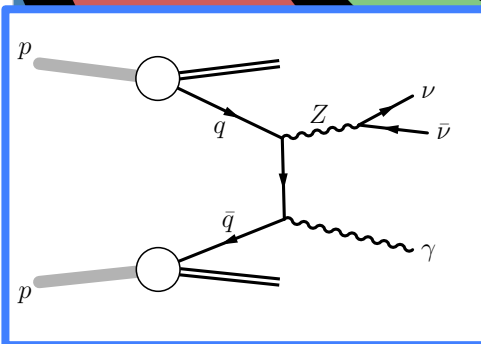
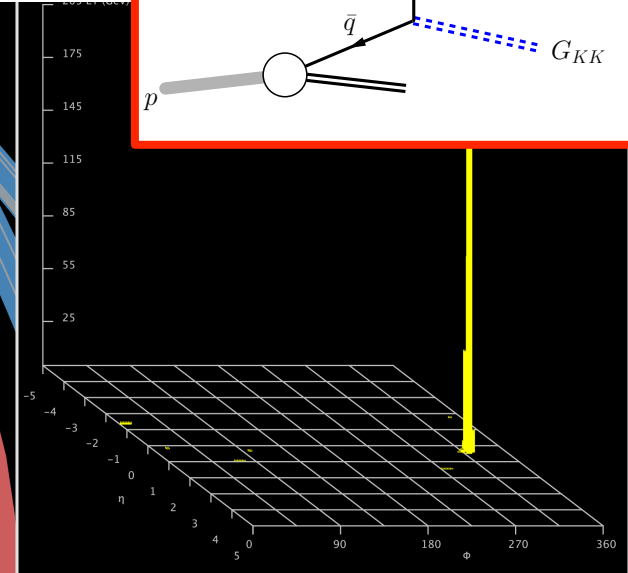
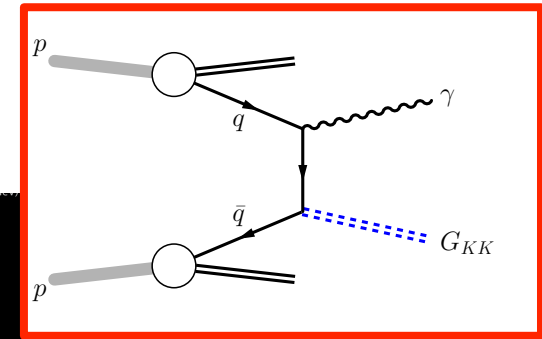
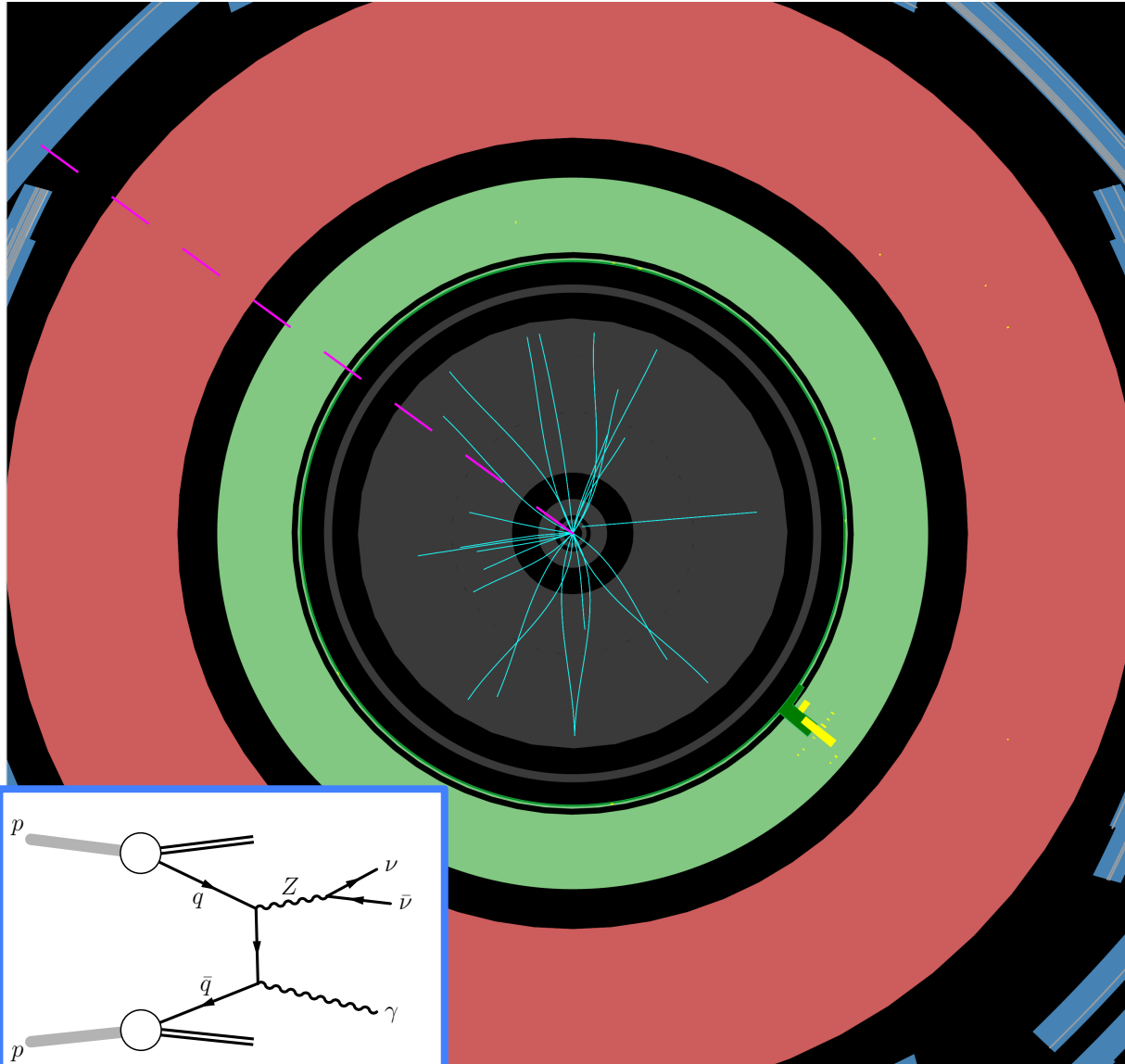

Electron: black
Cells: Tiles, EMC

KK GRAVITON KERESÉS EREDMÉNYEI

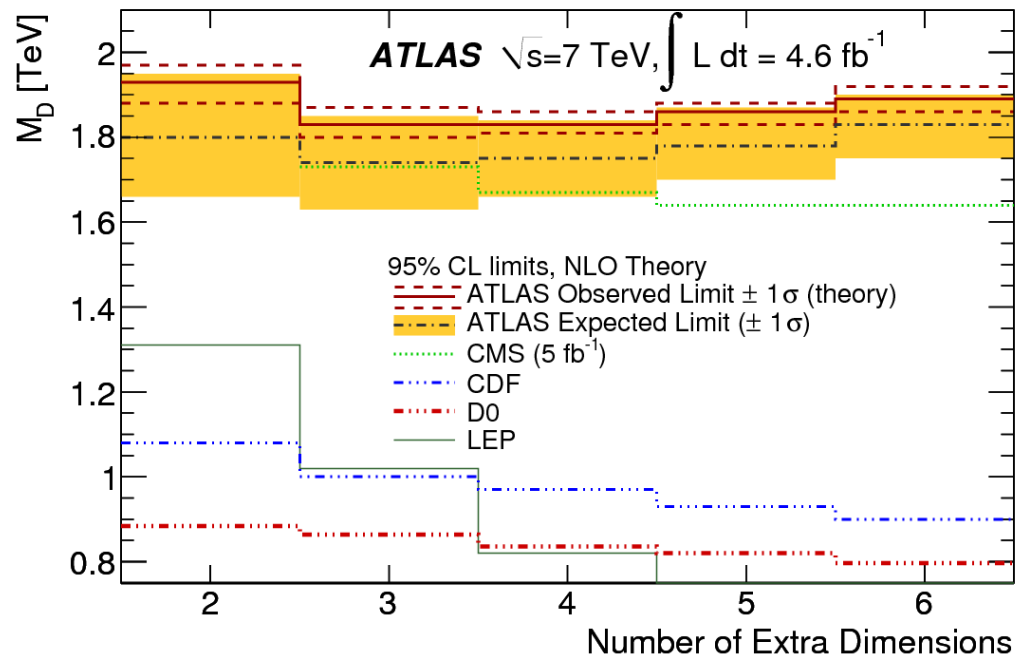
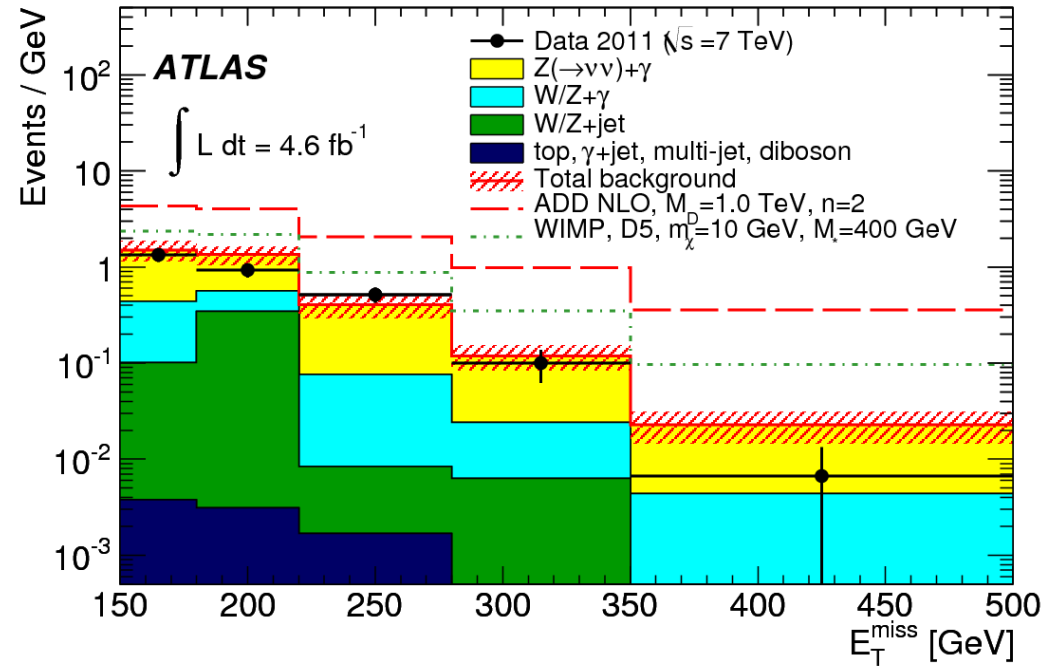
EXTRA DIMEZIÓKAT KERESVE...

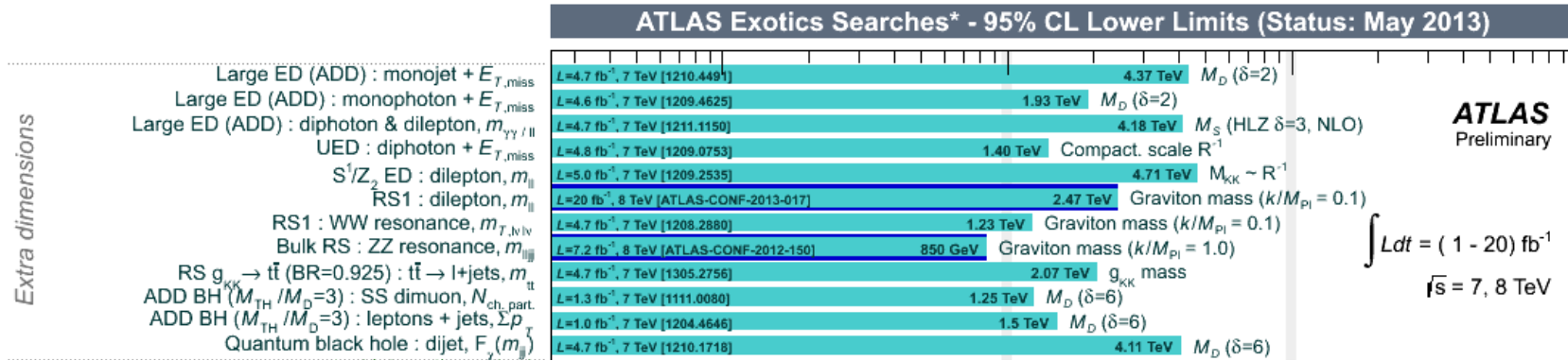
Run Number: 179710, Event Number: 19174449

Date: 2011-04-15 03:48:32 CEST

KK GRAVITON KERESÉS EREDMÉNYEI

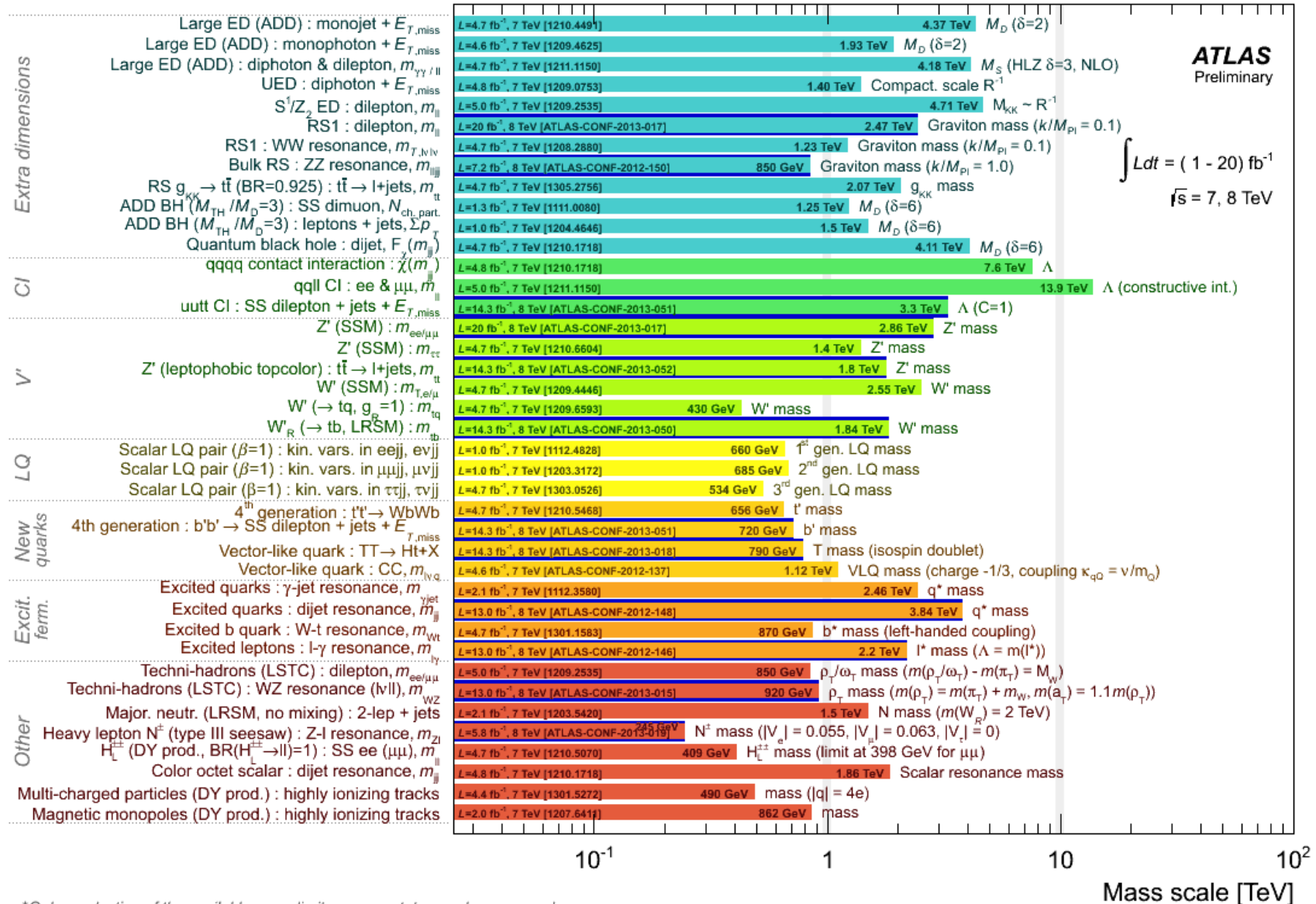

KORLÁTOK ED ELMÉLETEK PARAMÉTEREIRE

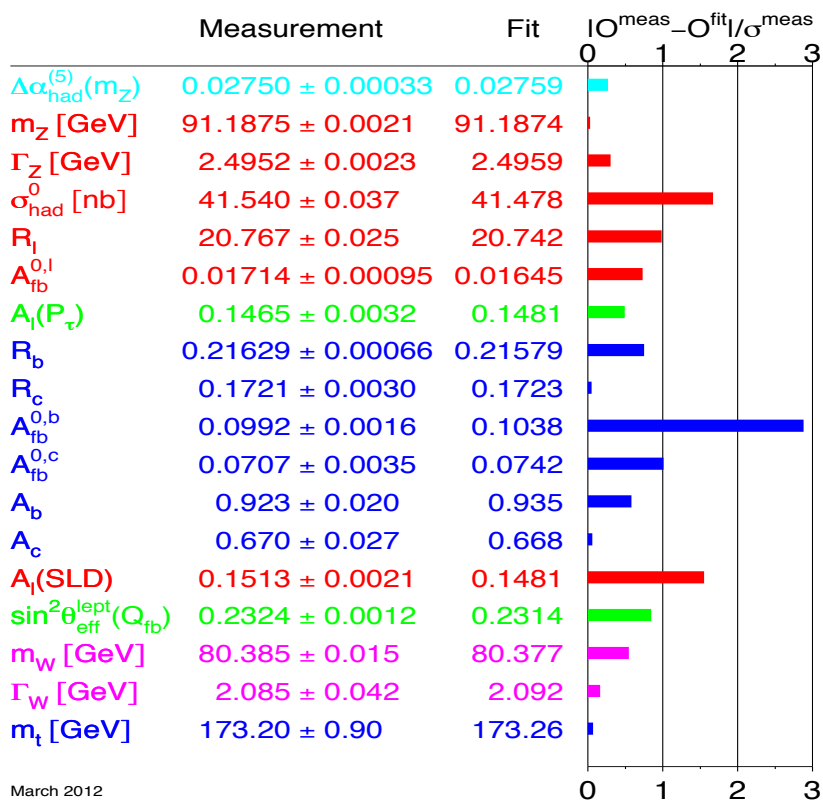
STANDARD MODELEK TÚL KORLÁTOK ÉS ELMELETEK PARAMÉTEREIRE

ATLAS Exotics Searches* - 95% CL Lower Limits (Status: May 2013)

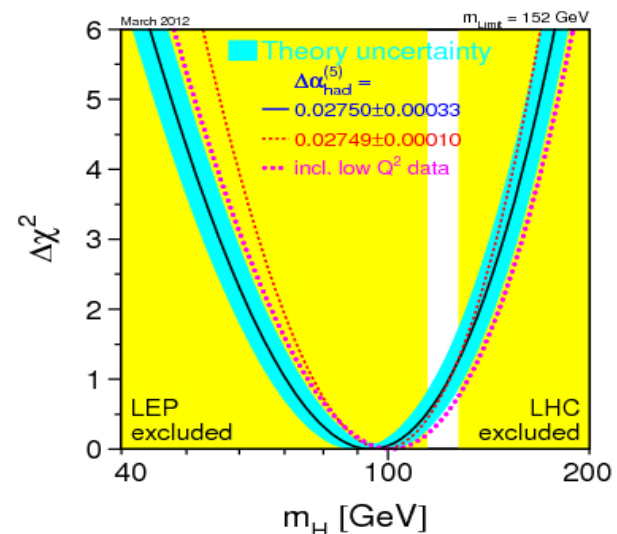
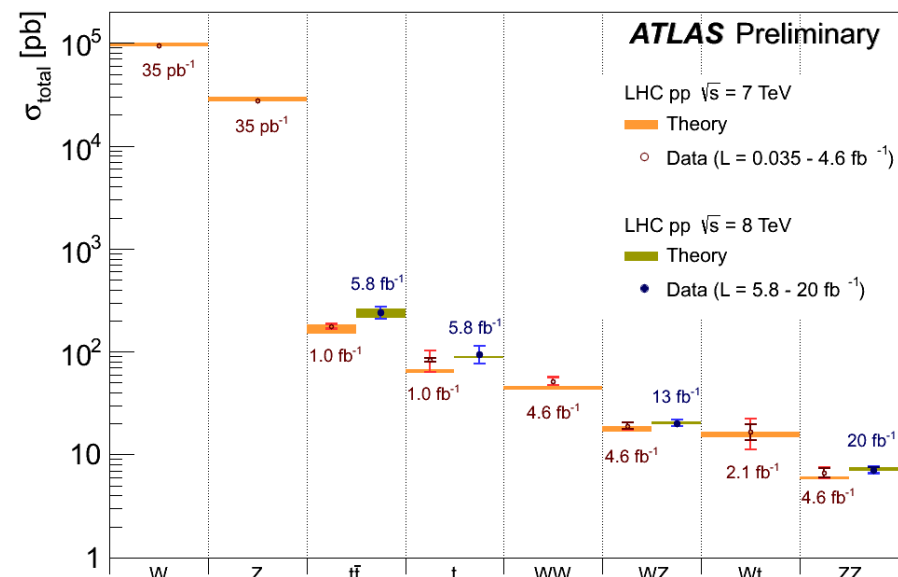

*Only a selection of the available mass limits on new states or phenomena shown

A STANDARD MODELL MEGLEPŐEN JÓL MŰKÖDIK

March 2012

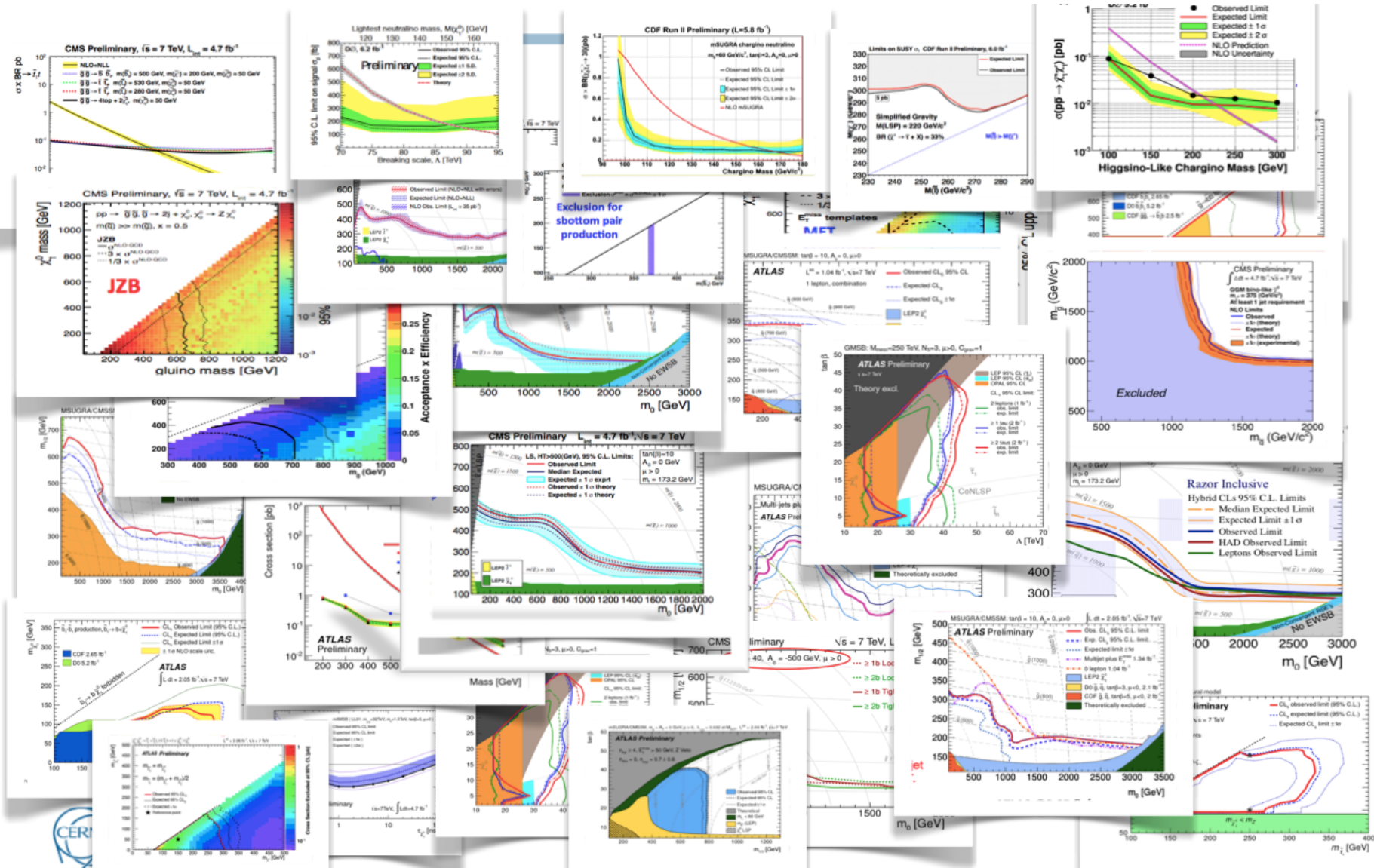

ABLAKOK a SM-EN TÚLRA

- A Higgs-bozon tulajdonságainak vizsgálata
- Új jelenségek keresése az LHC-n
- Neutrínók vizsgálata
- Nagy pontosságú mérések b-hadron bomlásokban
- ...

KERESNI, KERESNI, KERESNI...

A JÖVŐ?

- Asztrofizikai megfigyelések
- Földalatti neutrínó és sötét anyag detektorok adatai
- Részecske gyorsítók eredményei
- Gondos munka
- Nyitott elme
- Lelkes fiatalok

szükségesek, hogy **megértsük**
a világ törvényszerűségeit

